

**Inventaris van stadsregionale en bovenlokale
bestuursvormen in de regio's Gent, Kortrijk en Turnhout**

Caroline Temmerman
Filip De Rynck
Joris Voets

Vlaanderen
is vernieuwend bestuur

**STEUNPUNT
BESTUURLIJKE
VERNIEUWING**

Het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing is een consortium van:

Parkstraat 45 bus 3609
B-3000 Leuven
Tel: 0032 16 32 32 70

Prof. dr. Geert Bouckaert
Promotor-coördinator
geert.bouckaert@kuleuven.be

Prof. dr. Annie Hondeghem
Verantwoordelijke KU Leuven
annie.hondeghem@kuleuven.be

Sint-Jacobstraat 2
B-2000 Antwerpen
Tel: 0032 3 265 53 87

Prof. dr. Wouter Van Dooren
Verantwoordelijke UAntwerpen
wouter.vandooren@uantwerpen.be

Campus Mercator G
Henleykaai 84
B-9000 Gent
Tel: 0032 9 243 29 04

Prof. dr. Joris Voets
Verantwoordelijke UGent
joris.voets@ugent.be

Martelarenlaan 42
B-3500 Hasselt
Tel: 0032 11 26 81 11

Prof. dr. Johan Ackaert
Verantwoordelijke UHasselt
johan.ackaert@uhasselt.be

Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing
Parkstraat 45 bus 3606 - 3000 Leuven - België
Tel: 0032 16 32 36 10 - E-mail: sbv@kuleuven.be - URL: <https://steunpuntbestuurlijkevernieuwing.be/>

© Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing

Niets uit deze uitgave mag, zelfs gedeeltelijk, openbaar gemaakt worden, gereproduceerd, vertaald of aangepast, onder enige vorm ook, hierin begrepen fotokopie, microfilm, bandopname behoudens uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van de uitgever.

Dit rapport vermeldt de mening van de auteur en niet deze van de Vlaamse overheid.

De Vlaamse overheid kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik dat wordt gemaakt van de in deze bekendmaking opgenomen gegevens.

INVENTARIS VAN STADSREGIONALE EN
BOVENLOKALE BESTUURSVORMEN IN DE
REGIO'S GENT, KORTRIJK EN TURNHOUT

20.10.2017

Caroline Temmerman

Filip De Rynck

Joris Voets

van sectorale financiële stromen in het kader van de Vlaamse, provinciale en lokale begrotingen. Een belangrijk onderdeel hierin is de analyse van de financiële stromen die naar de regio gaan vanuit de centrale overheden. Dat gaat niet over bestuursvormen en zo’n nota vergt meer voorbereiding en de inschakeling van diverse specialisten.

<p>Institutionele hervormingen</p> <ul style="list-style-type: none">
1. Wijzigingen in de schalen van de gemeenten in een stadsregio<ul style="list-style-type: none">
a. Centrumstad en één aanpalende gemeente
b. Gemeenten rond de centrumstad
c. De uitgebreide centrumstad met een groep gemeenten
2. Oprichting van stadsregionale bestuursvormen<ul style="list-style-type: none">
a. Rechtstreeks verkozen stadsregionale bestuursvorm
b. Federatieve vormen van samenwerking tussen gemeenten <p>Instrumentele hervormingen</p> <ul style="list-style-type: none">
3. Bevoegdheidsverschuivingen (decentraliserend of centraliserend) binnen het huidige bestuurlijke model<ul style="list-style-type: none">
a. Verschuivingen tussen de bestuursniveaus
b. Verschuivingen tussen de publieke sector en de private sector
4. Het wijzigen van financiële of fiscale stromen tussen gemeentebesturen <p>Flexibele arrangementen</p> <ul style="list-style-type: none">
5. Intergemeentelijke vrijwillige samenwerking
6. Project – of programmagerichte interbestuurlijke of publiek – private arrangementen
7. Permanente interbestuurlijke of publiek – private arrangementen / functionele bestuursvormen
---

Tabel 1 – Overzicht van bestuurlijke modellen voor stadsregionale beleidsvoering

2. PROFIELSCHETS VAN DE GESELECTEERDE REGIO'S

Voor de toepassing van de bestuurlijke modellen en de scenario – ontwikkeling focussen we ons tijdens dit project op drie regio's: de Gentse regio, de Kortrijkse regio en de regio rond Turnhout. Een regio is een omschrijving voor een gebied dat een aantal gemeentebesturen omvat. Stadsregio's zijn gebieden

////////////////////////////////////

waarin een grote of kleinere centrumstad¹ voor een aantal maatschappelijke functies (zorg, economie, ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit,...) in interactie staat met een ruimer gebied van meerdere gemeenten. Hoe ver die stadsregionale schalen reiken of hoe omvangrijk die zijn, hangt af van (visies op) beleidsproblematieken en natuurlijk ook van politieke motieven en afwegingen (De Rynck, Temmerman en Voets, 2017). Daarom hanteren we geen vaste geografische omschrijving als norm of maatstaf. We kijken wel welke omschrijvingen gangbaar zijn in de organisatievormen of de vormen van administratieve afbakening van regio’s die voor bepaalde aspecten van het bestuur worden gebruikt.

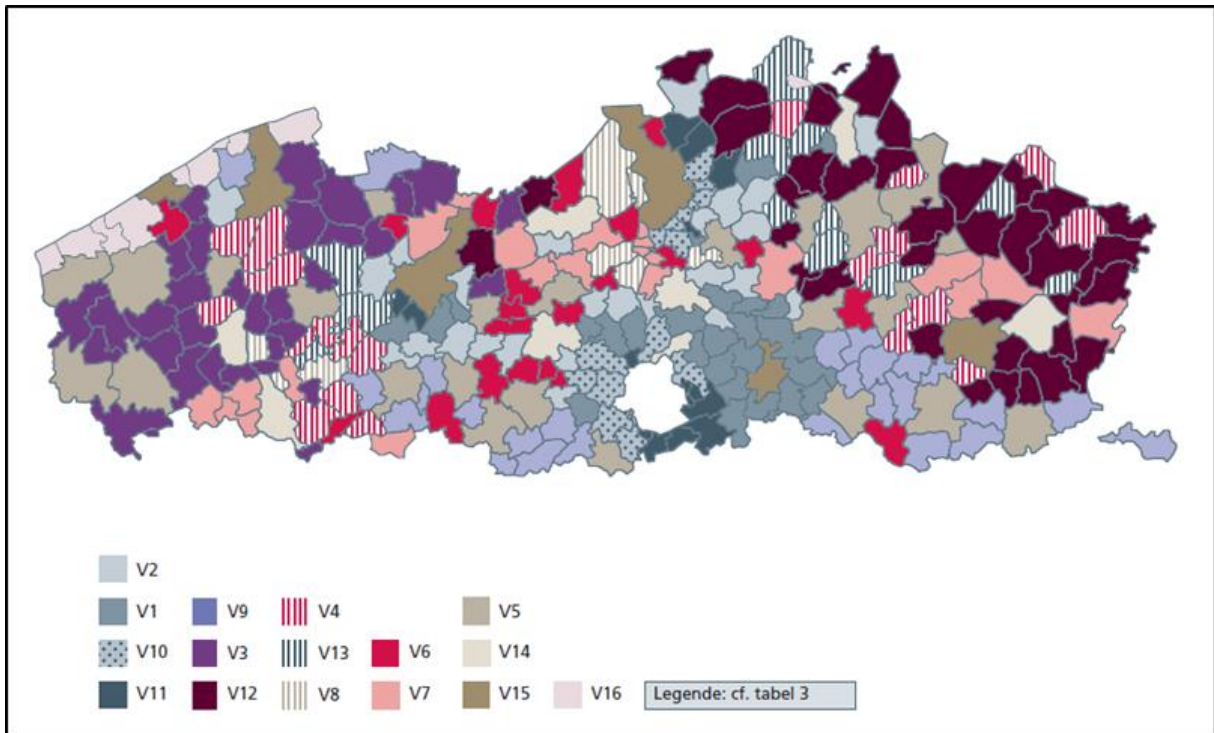
De sociaaleconomische typologie van gemeenten (Belfius, 2007) onderscheidt 16 clusters van gemeenten in Vlaanderen op basis van een statistische verwerking in twee fasen van vijf types sociaaleconomische factoren: bestemming van de bodem en de gebouwen / woningen; inkomensniveau; economische activiteit en structuur van de actieve bevolking; demografische structuur; externe factoren en aantrekkingskracht – uitrustingsgraad (p. 54 – 58). De clusterindeling van Belfius geeft ons een algemeen beeld van het profiel van de gemeenten in de drie geselecteerde gebieden. Tabel 2 geeft een overzicht van de clusters. Kaart 1 wijst elke gemeente toe aan een bepaalde cluster.

V1	Woongemeenten in de stadsrand	V9	Kleine landbouwgemeenten
V2	Woongemeenten in landelijke zones	V10	Woongemeenten in de agglomeratie met tertiaire activiteit
V3	Zeer landelijke gemeenten met sterke vergrijzing	V11	Residentiële randgemeenten met hoge inkomens
V4	Landelijke en landbouwgemeenten met industriële activiteit	V12	Landelijke of verstedelijkte plattelandsgemeenten met sterke demografische groei
V5	Middelgrote steden	V13	Verstedelijkte plattelandsgemeenten met industriële activiteit en demografische groei
V6	Weinig verstedelijkte gemeenten met demografische achteruitgang	V14	Regionale steden
V7	Sterk verstedelijkte gemeenten met lage inkomens	V15	Grote en regionale steden
V8	Steden en agglomeratiegemeenten met industriële activiteit	V16	Kustgemeenten

Tabel 2 – Overzicht van clusters in de sociaaleconomische typologie van gemeenten

¹ Het begrip centrumstad gebruiken we breed: dat is niet gekoppeld aan de erkende centrumsteden die tot nu toe in het Stedenfonds werden onderscheiden. Het gaat om alle kleine en grote centrumsteden die centrumfuncties vervullen.

////////////////////////////////////

Kaart 1 – De sociaaleconomische typologie van gemeenten

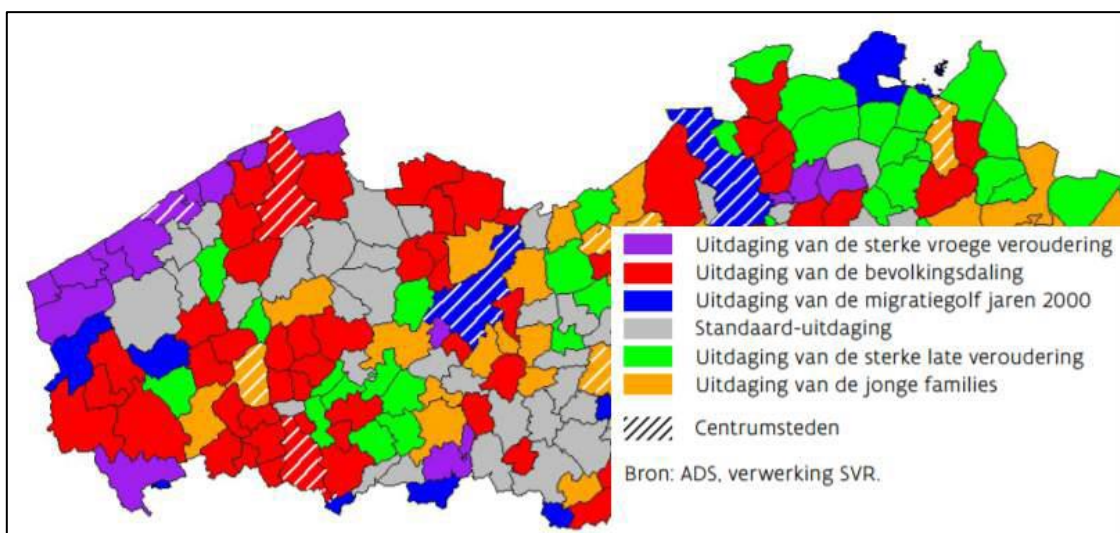
De stad Gent behoort tot cluster V15 (grote en regionale steden), Kortrijk en Turnhout vallen onder de categorie V14 (regionale steden). De kaart leert ons ook iets over de aard van de omliggende gemeenten van de respectievelijke centrumsteden: in het Kortrijkse zijn dit voornamelijk ‘sterk verstedelijkte gemeenten met lage inkomens’ (V7), zoals Menen of Wevelgem. Zwevegem behoort tot de cluster van landelijke gemeenten met industriële activiteit (V4). Ten noorden en zuiden van Kortrijk vinden we gemeenten van type V3 (zeer landelijke gemeenten met sterke vergrijzing), overigens de dominante categorie in de provincie West-Vlaanderen. In de Turnhoutse Kempen treffen we overwegend gemeenten van categorie V12 (landelijke of verstedelijkte plattelandsgemeenten met sterke demografische groei). Oud-Turnhout behoort tot het type V2 (woongebied in landelijke zones), en Vosselaar valt onder de categorie V1 (woongemeenten in de stadsrand). Het beeld rond de centrumstad Gent is tot slot diffuser dan in de andere gebieden; alleen al de meteen aansluitende buurgemeenten van Gent en behoren tot zes verschillende categorieën.

Elk van de geselecteerde regio’s wordt geconfronteerd met specifieke uitdagingen die wellicht voor een deel of helemaal vragen om een beleidsmatige aanpak op een regionale schaal.² Daar begint het debat

² We doen hier geen uitspraken over de omvang van deze schaal of de manier waarop deze uitdagingen moeten aangepakt worden. We stellen alleen vast dat het gaat over problematieken die de gemeentegrenzen overstijgen en daarom vragen voor een bovenlokale aanpak.

over de stadsregio. De grootste maatschappelijke uitdaging voor de regio Gent is de demografische groei, die wordt ingeschat op een groei van circa 100.000 inwoners tegen 2050 (Provincie Oost-Vlaanderen, 2016). Kaart 2 toont aan dat de groei zich vooral situeert in en rond de stad Gent. Volgens de prognoses zal het aandeel jongeren en ouderen sterk toenemen en zal het aandeel van de actieve bevolking dalen. Deze transitie zorgt voor gedeelde maatschappelijke, economische, ruimtelijke en ecologische uitdagingen voor de regio.³

Kaart 2 - Geografische situering van de demografische uitdagingen per gemeente (Bron: Ingrid Schockaert, Edith Lodewijckx en Edwin Pelfrene, 2016, Demografische uitdagingen voor het cohesiebeleid in Vlaanderen. In: SVR-Verkenningen 2016/5)

Kaart 2 toont dat ook de regio's Zuid-West-Vlaanderen en Turnhout met demografische uitdagingen kampen, zij het dat het beeld voor deze gebieden anders is dan voor de grootstedelijke regio's (ook in en rond Antwerpen wordt een sterke stijging van de bevolking voorspeld). De regio rond Kortrijk zal volgens de prognoses vooral geconfronteerd worden met een bevolkingsdaling. Daarnaast wordt ook Zuid-West-Vlaanderen geconfronteerd met een sterke vergrijzing en een daling van de potentiële beroepsbevolking. De regio wil de komende jaren dan ook de kaart trekken van demografische aangroei door verjonging (Streekpact ZWV 2013 – 2018). Net zoals de grootstedelijke regio Gent is de regio Kortrijk bovendien de afgelopen decennia steeds meer verstedelijkt, met toenemende verkeerscongestie en problemen op vlak van wonen, bedrijvigheid, milieu en bereikbaarheid als gevolg (Stedelijke regio Kortrijk in Beweging, R.V.).

³ Voor een uitgebreide analyse van de uitdagingen voor de regio verwijzen we naar het ESF-dossier van het Regionetwerk Gent (2017) en de kernnota 'Maak ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050 (provincie Oost-Vlaanderen, 2016)

////////////////////////////////////

De nota 'langetermijnvisie voor de ontwikkeling van het regionaalstedelijk gebied Turnhout' (mei 2016), schuift een aantal concrete uitdagingen voor de regio Turnhout naar voor.⁴ Net als de regio's Gent en Zuid-West-Vlaanderen kampt ook de regio Turnhout met een veranderende demografie (zij het dat de projecties voor de regio geen sterke stijging van de bevolking tonen zoals over het algemeen voor Vlaanderen geldt). Studies tonen bijvoorbeeld een toenemende concentratie van het aantal inwoners in de stad. Migratie, vergrijzing, vergroening en gezinsverdunding creëren een nood voor andere woonvormen. Verder is er in alle regio's veel aandacht voor de economische ontwikkeling van de regio (die ruimer moet geïnterpreteerd worden dan enkel het voorzien in voldoende bedrijventerreinen).

3. INSTITUTIONELE HERVORMINGEN

A. SCHAALAANPASSINGEN VAN GEMEENTEBESTUREN

Het eerste onderscheiden bestuursmodel, de wijziging van de schalen van de gemeenten ('fusies') kent een lange historiek in België. Op 1 januari 1977 vond er een grote fusiegolf plaats die het aantal gemeenten in België herleidde van 2.359 naar 596.⁵ In Vlaanderen verminderde het aantal lokale besturen van 906 naar 308. De wet van 23 juli 1971 betreffende de samenvoeging van gemeenten en de wijziging van de gemeentelijke grenzen vormde de basis voor de fusie. De toenmalige regering Tindemans I (1974 – 1977) motiveerde de fusie door te stellen dat de gemeenten in België te klein waren, zowel qua oppervlakte als qua aantal inwoners. Het doel van de fusie was dan ook voornamelijk om de bestuurskracht van de gemeenten te versterken, wat betekende dat gemeenten groot genoeg moesten zijn, voldoende bevolkt en over voldoende financiële middelen moeten beschikken (De Ceuninck, 2009, p. 38). Volgens de wet konden de fusies enkel gebaseerd worden op overwegingen van geografische, economische, sociale, culturele of financiële aard (p. 75). De memorie van toelichting wees erop dat politieke redenen niet aan de basis mochten liggen van een fusie.

Voor wat betreft de geografische overwegingen golden een aantal criteria, met name de grootte van de gemeente (met een richtlijn van minimum 5.000 inwoners) en de oppervlakte van de gemeente (minimum 30 à 40 km²). Verder benadrukte de minister dat het de bedoeling was om gemeenten samen te voegen die 'morfologisch en urbanistisch' enige samenhang vertoonden. Tot slot werden wijzigingen aan provinciegrenzen of arrondissementsgrenzen in principe niet toegestaan (p. 90). Verder maakte de minister een onderscheid tussen fusies voor kleine gemeenten (zogenaamde landelijke fusies), die vooral als doel hadden om de gemeenten terug financieel leefbaar te maken, fusies voor middelgrote

---

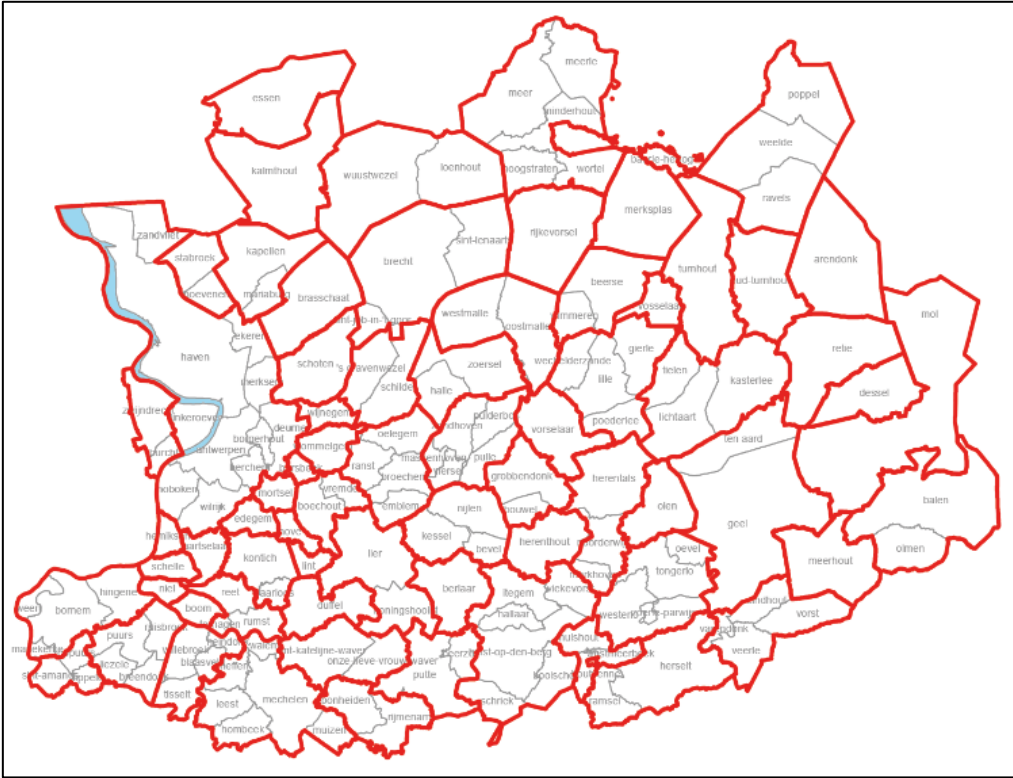
⁴ Het regionaalstedelijk gebied Turnhout omdat de gemeenten Turnhout, Oud-Turnhout, Vosselaar en Beerse

⁵ Voor een uitgebreide analyse van de fusie van 1976, zie De Ceuninck 2009

gemeenten (centrumgemeenten), waarbij aanhechting van een aantal randgemeenten bij de centrumstad werd beoogd en fusies voor de grotere steden, met als voornaamste motivatie om een meer geïntegreerd beleid kunnen tot stand te brengen (p. 38).

De fusie van 1977 was een opgelegde fusie die niet bij alle gemeenten in goede aarde viel. De top - down aanpak stuitte op veel tegenstand van allerlei drukkingsgroepen. In de praktijk was er dan ook veel sprake van politieke invloeden vanuit gemeenten om te proberen hun bestuur buiten de fusieoperatie te houden. De stad Turnhout werd hierdoor bijvoorbeeld niet gefuseerd met haar omliggende gemeenten en dit vormt een historische verklaring voor de intense samenwerking tussen de gemeenten van de Stadsregio Turnhout vandaag (zie infra). Kaart 3 toont de gemeentegrenzen in de provincie Antwerpen voor (grijze lijnen) en na (rode lijnen) de fusie van 1976.

Kaart 3 – Gemeentegrenzen in de provincie Antwerpen voor en na de fusie van 1976 (bron: gva.be)

De stad Gent fuseerde in 1977 met de omliggende gemeenten Afsnee, Drogen, Gentbrugge, Ledeborg, Mariakerke, Oostakker, Sint-Amandsberg, Sint-Denijs-Westrem, Wondelgem en Zwijnaarde. De fusie werd gemotiveerd door te stellen dat het ging om een bestuurlijke bevestiging van een bestaande toestand. Vele van die vroegere randgemeenten (Sint-Amandsberg, Ledeborg, Gentbrugge, ...) waren in de feiten al deels opgenomen binnen de stad (p. 314). De initiële fusievoorstellen voor het arrondissement Gent waren echter anders: in het ene voorstel zou de stad Gent apart blijven en zouden

de randgemeenten met elkaar fusioneren, het andere voorstel voorzag in een fusie tussen Gent en de omliggende gemeenten Gentbrugge, Ledeborg, Mariakerke, Oostakker, Sint-Amandsberg, Sint-Denijs-Westrem, Wondelgem, Zwijnaarde en een deel van Destelbergen. Beide voorstellen stuitten echter op grote weerstand, onder andere van de provinciegouverneur en de stad Gent. De stad Gent bepaalde haar officiële standpunt in de gemeenteraadszitting van 24 maart 1975. Het eerste voorstel van de minister, namelijk de stad niet bij de fusies te betrekken, werd verworpen. Ook het tweede voorstel (fusie met de omliggende gemeenten) werd afgewezen wegens ‘te beperkt’. De gemeenteraad was voorstander van een grotere fusie om zo aan de stad de mogelijkheid te geven ‘haar centrale rol, vooral in de toekomst, naar behoren te vervullen’.

Een ander voorstel voorzag in een fusie tussen Afsnee, Deurle, Sint-Denijs-Westrem, Sint-Martens-Latem, De Pinte en Zevegem. Het voorstel stuitte echter op sterke tegenstand van deze gemeenten, waardoor in de praktijk Sint-Martens-Latem enkel fuseerde met Deurle, De Pinte en Zevegem een nieuwe gemeente vormden en Afsnee aansloot bij Sint-Denijs-Westrem (p. 318 – 319). Kaarten 4 en 5 tonen de gemeentegrenzen in de provincie Oost-Vlaanderen voor en na de fusies van 1977.

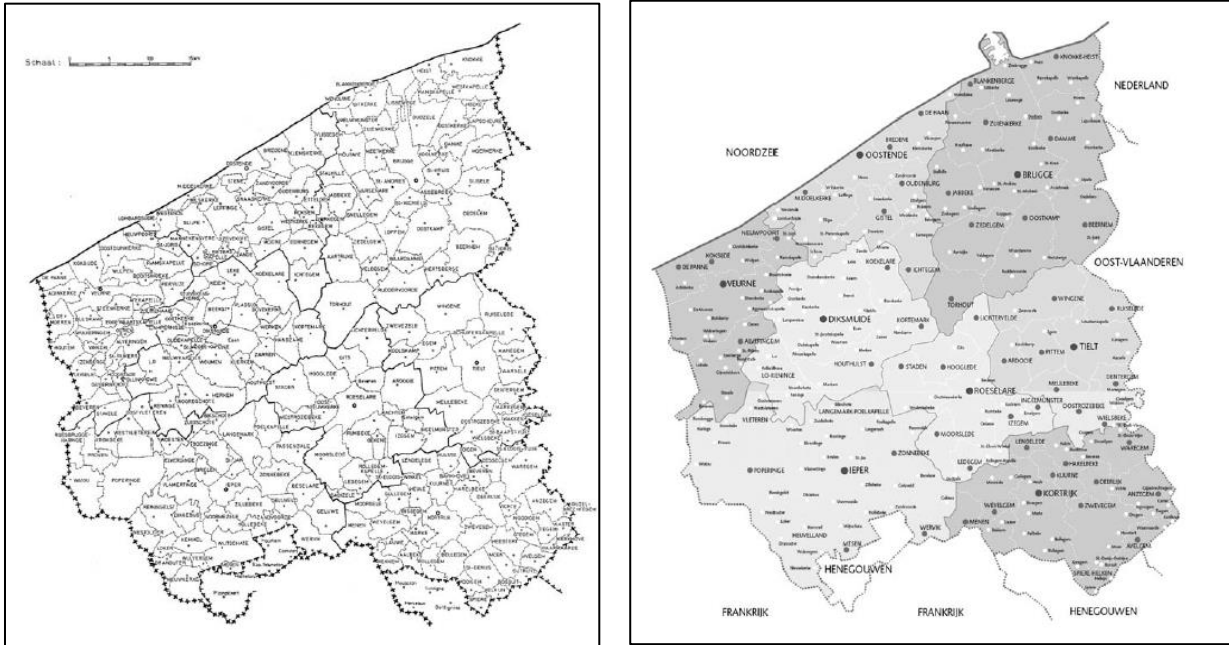

Kaart 4 en 5 - Gemeentegrenzen in de provincie Oost-Vlaanderen voor en na de fusies van 1976 (De Ceuninck, 2009)

Ook de fusievoorstellen voor groot-Kortrijk werden maar deels gerealiseerd, waardoor er in totaal 16 gemeenten onaangetast bleven door de fusies, in plaats van 9 zoals initieel voorzien. De stad Kortrijk is in 1976 gefusioneerd met zeven omliggende gemeenten Aalbeke, Bellegem, Bissegem, Heule, Kooigem, Marke en Rollegem. Het voorstel van de minister voorzag dat nog meer gemeenten zouden aansluiten

bij Kortrijk (waaronder de gemeenten Bavikhove, Gullegem, Harelbeke, Hulste, Kuurne en Lendelede) en ook de stad Kortrijk was voorstander van een meer uitgebreide fusie maar dit stuitte op veel protest uit de randgemeenten (p. 393 – 396). Kaarten 6 en 7 tonen de gemeentegrenzen in de provincie West-Vlaanderen voor en na de fusies van 1976.

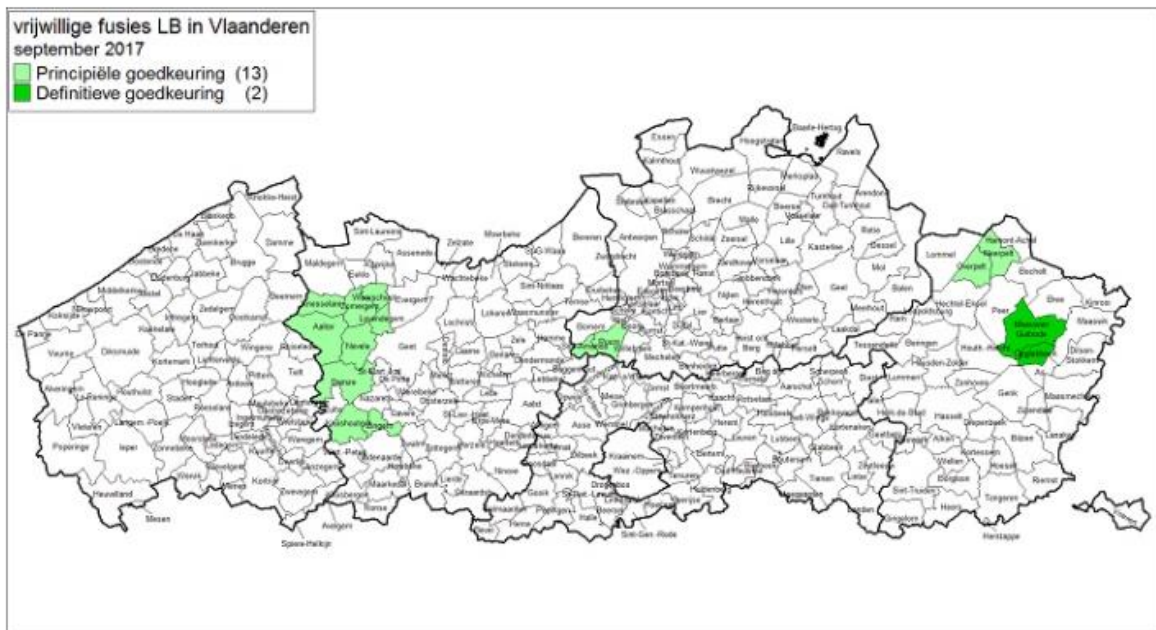

Kaart 6 en 7 - Gemeentegrenzen in de provincie West-Vlaanderen voor en na de fusies van 1976 (De Ceuninck, 2009)

Op dit moment voorziet het decreet “Vrijwillige Samenvoeging van Gemeenten” (Decreet van 24 juni 2016 houdende de regels voor de vrijwillige samenvoeging van gemeenten, Belgisch Staatsblad, 19 augustus 2016) in een juridisch kader voor een *vrijwillige fusie tussen gemeenten*. De Vlaamse regering stimuleert de vrijwillige fusie evenwel door een financiële bonus aan gemeenten die de fusie laten ingaan op 1 januari 2019. Er wordt een schuldkwijtschelding voorzien van 500 euro per inwoner, met een maximum van 20 miljoen euro per fusie. Op dit moment (september 2017) zijn 15 lokale besturen in een traject van vrijwillige fusie gestapt: Meeuwen-Gruitrode en Opglabbeek hebben hun definitief voorstel tot samenvoeging reeds kenbaar gemaakt aan de Vlaamse Regering; Kruishoutem en Zingem, Aalter en Knesselare en Overpelt en Neerpelt hebben hun principiële goedkeuring gehecht aan een fusie; Deinze en Nevele en Puurs en Sint-Amands hebben hun principiële goedkeuring publiekelijk aangekondigd (respectievelijk in augustus en september). Dit geldt ook voor Lovendegem, Waarschoot en Zomergem. Kaart 8 geeft hiervan een overzicht. We merken op dat het steeds gaat om fusies tussen kleinere gemeenten (zie ook Cabus, 2009) en tussen gelijkende politieke meerderheden (net zoals in 1977 speelt politieke berekening dus ook nu zeker weer mee). In de Gentse regio verandert het

schaalbeeld rond de centrumstad daardoor redelijk ingrijpend, met name aan de westelijke zijde van Gent. In het Kortrijkse of het Turnhoutse is op dit moment geen sprake van vrijwillige fusies.

Kaart 8 – Vrijwillige fusies in Vlaanderen in september 2017 (Bron: lokaalbestuur.vlaanderen.be)

In een studie van 2014 doet VIVIS een voorstel voor nieuwe gemeentefusies in Vlaanderen. In het onderzoek worden gemeenten samengevoegd op basis van hun socio-economische samenhang, het inwonersaantal en de ruimtelijke logica. Om de socio-economische samenhang tussen gemeenten vast te stellen wordt gebruik gemaakt van pendeldata, omdat men in de studie vertrekt van de veronderstelling dat gemeenten met een sterke pendelrelatie ook een hogere socio-economische samenhang vertonen. Voor het aantal inwoners van de nieuwe fusiegemeenten wordt de ondergrens vastgesteld op 15.000. Dit is gebaseerd op het evaluatierapport van het Agentschap Binnenlands Bestuur (2014) dat stelt dat vooral gemeenten met minder dan 15.000 inwoners de focus vormen voor fusies. Om te voldoen aan de factor ruimtelijke logica moeten de nieuwe combinaties bestaan uit aan elkaar grenzende gemeenten (p 3-4). Met behulp van een algoritme worden bestaande gemeenten samengevoegd, rekening houdend met deze drie criteria.

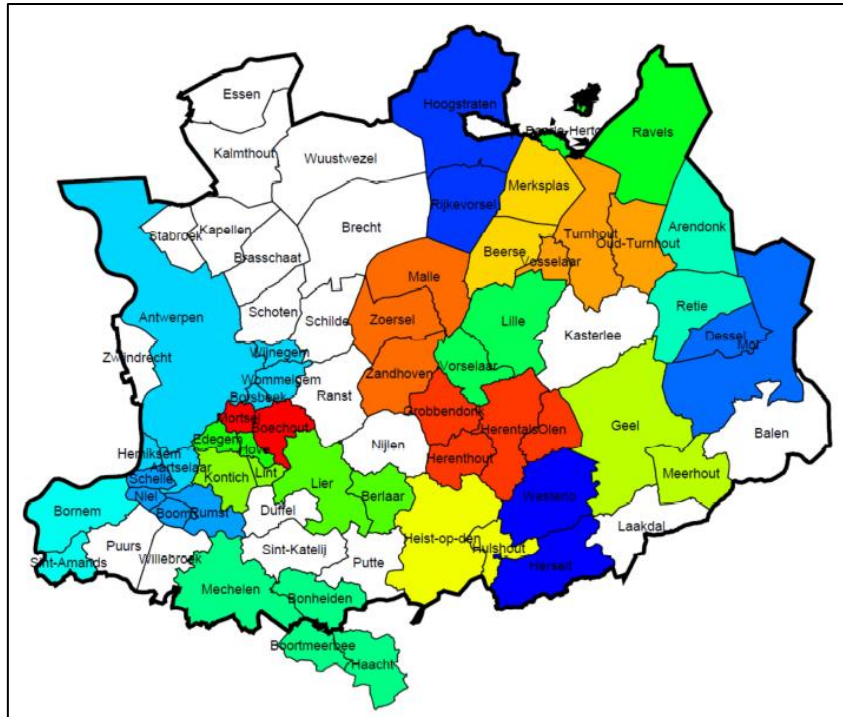
Na samenvoeging daalt het aantal gemeenten in de provincie Antwerpen met 43%, in de provincie Oost-Vlaanderen met 48%. De provincie West-Vlaanderen kent de hoogste daling, van 64 gemeenten naar 27 (58%). De oorzaak hiervan is het relatief hoge aandeel kleine gemeenten in West-Vlaanderen (40 van de 64 gemeenten hebben minder dan 15.000 inwoners). De studie komt tot slot tot een aantal gemeenschappelijke vaststellingen met betrekking tot de voorgestelde fusies (p. 10):

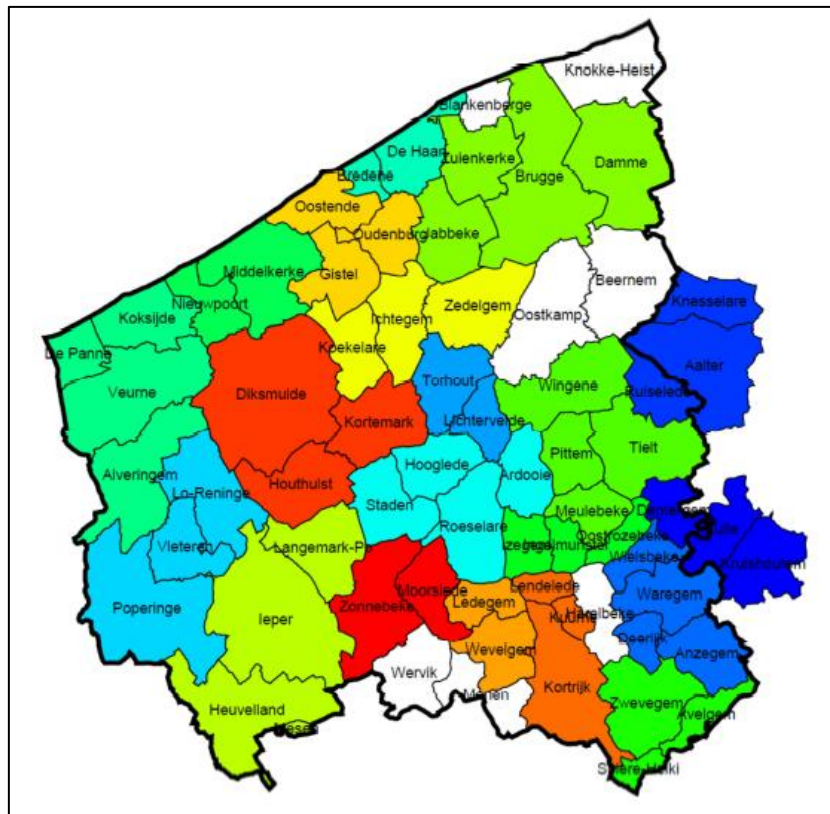
- Een eerste vaststelling is dat gemeenten met minder dan 15.000 inwoners vooral samen gevoegd worden met gemeenten met meer dan 15.000 inwoners. Slechts 5 combinaties bestaan uit gemeenten die allen minder dan 15.000 inwoners tellen. Op een totaal van 87 combinaties is dit slechts 6%. Deze combinaties worden "landelijke fusies" genoemd. Dit wijst op het feit dat de pendel vooral gebeurt in de richting van de stedelijke centra, die vaak samenvallen met de gemeenten van meer dan 15.000 inwoners;
- Een tweede vaststelling is dat gemeenten waartussen een provinciegrens ligt niet vaak worden samen gevoegd. Gezien het samenvoegen van gemeenten gebeurde aan de hand van de proportionele pendelstromen tussen gemeenten, lijkt dit te wijzen op het bestaan van een relatief grote socio-economische samenhang binnen provincies. Dit is in lijn met een eerdere studie (Persyn en Torfs, 2011), die aangeeft dat een pendelstroom tussen gemeenten met 32% afneemt bij het kruisen van een provinciegrens;
- Het aantal gemeenten dat samen gevoegd wordt om een nieuwe combinatie te vormen, is over het algemeen beperkt. Het maximaal aantal gemeenten die worden samen gevoegd bedraagt 6, en dit gebeurt slechts in 5 gevallen, met name voor de 2 grootste centrumsteden Antwerpen en Gent, de centrumstad Leuven en de steden Halle en Tienen in Vlaams-Brabant. Verder zijn er ook 13 combinaties die bestaan uit 4 gemeenten, 33 die bestaan uit 3 gemeenten en 46 die bestaan uit 2 gemeenten. Ten slotte blijven er nog 65 gemeenten over die niet met andere gemeenten samen gevoegd worden.

Kaarten 9, 10 en 11 tonen de nieuwe combinaties van gemeenten in de provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Antwerpen volgens de studie van VIVES. Voor de regio rond Turnhout valt op dat niet alle partners van de Stadsregio Turnhout in dit fusieplan betrokken worden (zie infra). Voor het Gentse weten we ondertussen dat Deinze kiest voor een fusie met Nevele en dat Lovendegem kiest voor een fusie met Waarschoot en Zomergem. Opvallend is wel dat Sint-Martens-Latem en De Pinte hier samen in een fusie zitten met Gent, zoals vroeger al werd voorgesteld. Hetzelfde geldt voor de samenvoeging van Kuurne en Lendeledede bij de stad Kortrijk.

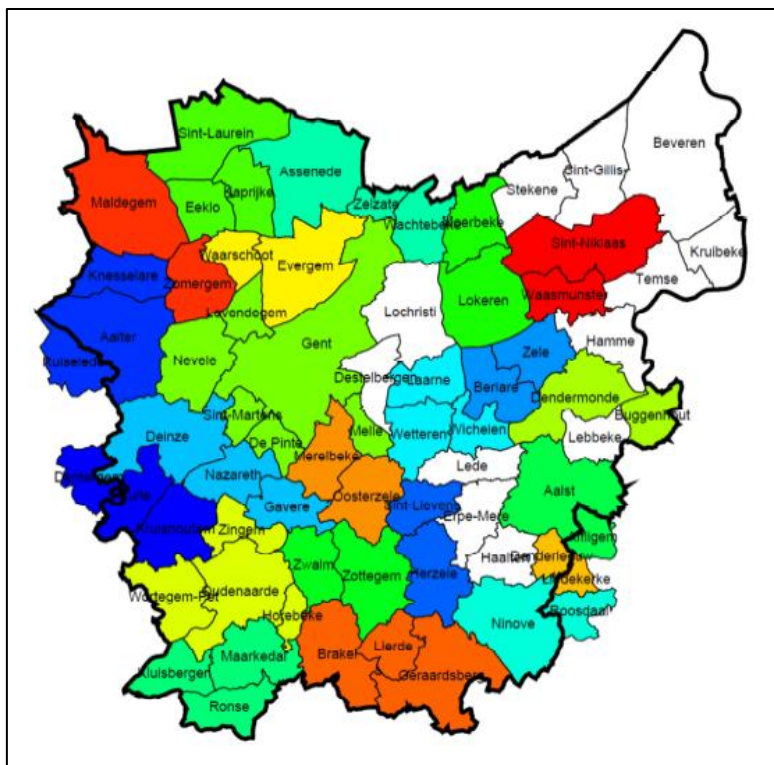

Kaart 9 – Combinaties van gemeenten in de provincie Antwerpen (Vives, 2014)

Kaart 10 – Combinaties van gemeenten in de provincie West-Vlaanderen (Vives, 2014)

////////////////////////////////////

Kaart 11 – Combinaties van gemeenten in de provincie West-Vlaanderen (Vives, 2014)

B. OPRICHTING VAN STADSREGIONALE BESTUURSVORMEN

In dit model staat de creatie van nieuwe stadsregionale bestuursvormen centraal. Dit model houdt altijd een wijziging in ten opzichte van de huidige bestuurlijke uitbouw. De kern is dat er een stadsregionale bestuursvorm komt met eigen bevoegdheden en middelen op de schaal van een stadsregio, die per definitie groter moet zijn dan de huidige administratieve grenzen van de centrumstad. Er zijn hierin verschillende varianten denkbaar, grosso modo op te delen in twee types: rechtstreeks verkozen op basis van verkiezingen of een federatief model, gebaseerd op gemeentebesturen en met een getrapte samenstelling (met afgevaardigden aangeduid door de gemeenteraden). Beide varianten bestaan op dit moment niet in België, maar het thema stadsgewesten verscheen wel al een aantal keer op de politieke agenda. We lichten twee recente voorstellen toe. Door de meest recente grondwetswijziging is het nu wel mogelijk om de provinciebesturen in Vlaanderen te vervangen door rechtstreeks verkozen streekbesturen.

In 2016 lanceerde Vincent Van Quickenborne, burgemeester van Kortrijk, een voorstel tot oprichting van stadsregio's in Vlaanderen. Volgens de burgemeester is een stadsregio (een netwerk van gemeenten en kleinere steden rond een centrumstad of ook wel een netwerk van 'bestuurskrachtige

steden'), het beste niveau om veel toekomstige uitdagingen aan te pakken, met name op het vlak van mobiliteit en ruimtelijke ordening. Voor de regio van Kortrijk en Zuid-West-Vlaanderen zou het gaan om een stadsregio met 300.000 inwoners en 13 steden en gemeenten. De burgemeester stelt voor dat gemeenten enerzijds een aantal bevoegdheden overdragen aan de stadsregio en dat ook Vlaanderen anderzijds een aantal bevoegdheden decentraliseert. De 13 burgemeesters zouden het college van de stadsregio kunnen vormen. Van Quickenborne verwijst naar het model zoals dat bestaat in Denemarken.

Nog in 2016 dienden Ingrid Pira, Björn Rzoska en Bart Caron in de Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering en Stedenbeleid een voorstel van bijzonder decreet "houdende bevordering van regionale samenwerking en gefaseerde ombouw van de provincies tot stads- en streekgewesten" in (Voorstel van bijzonder decreet van 24 februari 2016). Het voorstel van decreet beschrijft een stadsgewest als "een groep samenwerkende gemeenten onder gemeenschappelijk bestuur, binnen een verstedelijkt gebied, met als kern een grote stad of agglomeratie" (p. 10). Streekgewesten worden gedefinieerd als "een groep samenwerkende gemeenten onder gemeenschappelijk bestuur, met kleinstedelijke kernen en buitengebied" (p. 10). De stads- en streekgewesten vervangen hierbij de provincies, die volgens het voorstel in 2030 ophouden te bestaan. Het voorstel focust primair op de beleidsdomeinen ruimtelijke ordening, mobiliteit en wonen als thema's waarvoor een stadsregionale aanpak vereist is. Het model van de stads- en streekgewesten wordt door de auteurs ingevuld als een intermediair bestuursniveau, met duidelijke bevoegdheden, inclusief fiscale bevoegdheden, en met een democratische structuur: verkozen raadsleden en bestuurders (p. 7). Deze bestuurlijke invulling sluit aan bij de definitie van Cabus e.a. (2009) in de bijdrage 'een sterke stad in een sterke stadsregio'. De auteurs definiëren een stadsgewest hierin als "Een volwaardige bestuurlijke organisatie, met een wettelijke basis, die een aantal competenties van lokale overheden overneemt. Deze organisaties moeten een zekere fiscale en financiële bevoegdheid hebben om hun werking te kunnen financieren. Om voldoende democratische controle te kunnen waarborgen, moet het ook een orgaan bevatten dat direct door burgers verkozen wordt of dat toch minstens rechtstreeks door lokale verkozenen wordt aangeduid". Ook hier worden mobiliteit, ruimtelijke ordening en wonen naar voor geschoven als beleidsdomeinen met een uitgesproken stadsregionale focus.

Een mogelijke afbakening van stadsgewesten vinden we in de geografische studie van Luyten en Van Hecke (2007). Luyten en Van Hecke bekijken de afbakening vanuit geografische criteria en de open vraag is of deze geografische criteria relevant genoeg zijn om op basis daarvan alleen tot afbakening te komen

- o De pendel naar de agglomeratie t.o.v. de in de gemeente wonende werkzame beroepsbevolking is in 2001 groter of gelijk aan 25 %. De pendel naar de agglomeratie t.o.v. de woonforensen (in de gemeente wonende actieve beroepsbevolking die buiten hun eigen woongemeente werken) is in 2001 groter of gelijk aan 50 %;
  - o De schoolpendel van de secundaire en hogeschoolstudenten naar de agglomeratie t.o.v. de totale schoolbevolking is in 2001 groter of gelijk aan 35 %;
  - o Het aandeel van de bebouwde oppervlakte in de gemeente t.o.v. de totale oppervlakte van de gemeente is in 2003 groter of gelijk aan 20 % of de evolutie van de bebouwde oppervlakte tussen 1991 en 2003 (beb. opp. 2003/ beb. opp. 1991 x 100) is groter of gelijk aan 128 % voor de Waalse gemeenten en 130 % voor de Vlaamse gemeenten. Deze percentages komen overeen met de gewestelijke evoluties.
- De forensenwoonzone is de zone die aansluit bij het stadsgewest door een sterke ontwikkeling van de autochtone pendel. Deze zone is voor een belangrijk deel van de werkgelegenheid op het stadsgewest aangewezen.

Tabel 3 toont de gemeenten die deel uitmaken van de agglomeratie, de banlieue en de forensenwoonzone (= samen het stadsgewest) van Gent, Kortrijk en Turnhout.

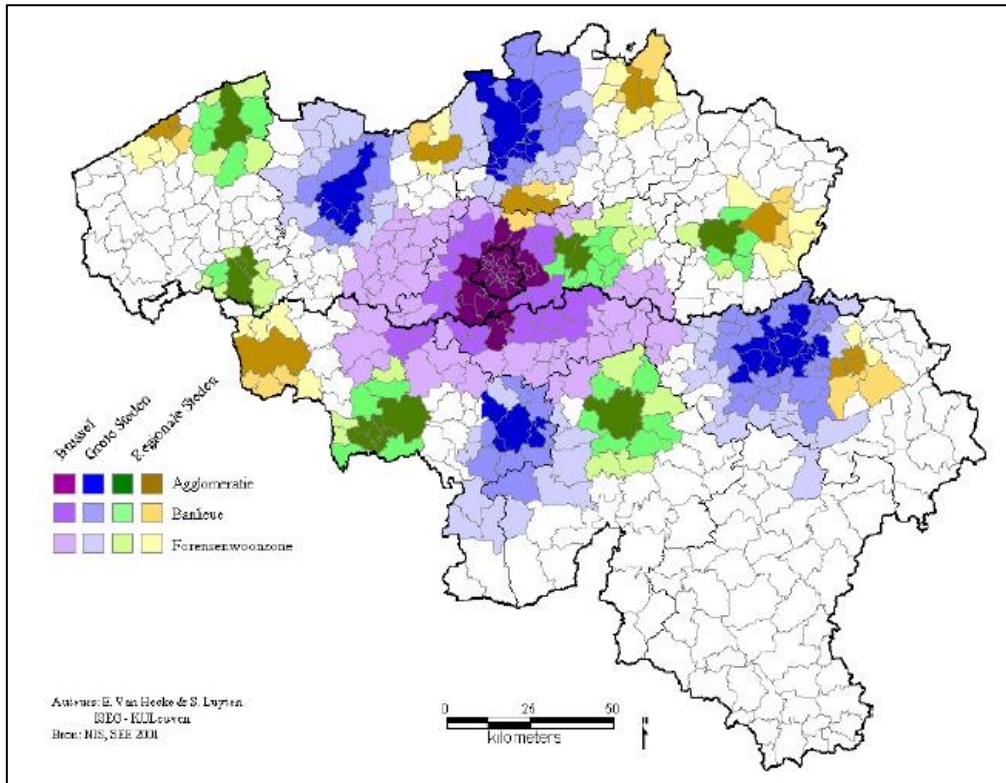
	STADSGEWEST GENT	STADSGEWEST KORTRIJK	STADSGEWEST TURNHOUT
Agglomeratie	De Pinte, Gent, Merelbeke en Sint-Martens-Latem	Harelbeke, Kortrijk en Kuurne	Oud-Turnhout en Turnhout
Banlieue	Destelbergen, Evergem, Gavere, Lochristi, Lovendegem, Melle, Nazareth, Nevele, Wachtebeke en Zelzate	Wevelgem	Ravels en Vosselaar
Forensenwoonzone	Aalter, Assenede, Deinze, Eeklo, Kaprijke, Laarne, Moerbeke, Oosterzele, SintLaureins,	Deerlijk, Lendelede, Menen, Spiere-Helkijn en Zwevegem	Arendonk, Baarle-Hertog, Beerse, Kasterlee, Merksplas en Retie

////////////////////////////////////

	Waarschoot, Wetteren, Zingem en Zomergem		
AANTAL GEMEENTEN	27	9	10

Tabel 3 – Afbakening van de stadsgewesten Gent, Kortrijk en Turnhout volgens Luyten en Van Hecke (2007)

Onderstaande kaart situeert de stadsgewesten in België.

Kaart 12 – De Belgische stadsgewesten in 2001 (Van Hecke en Luyten, 2007)

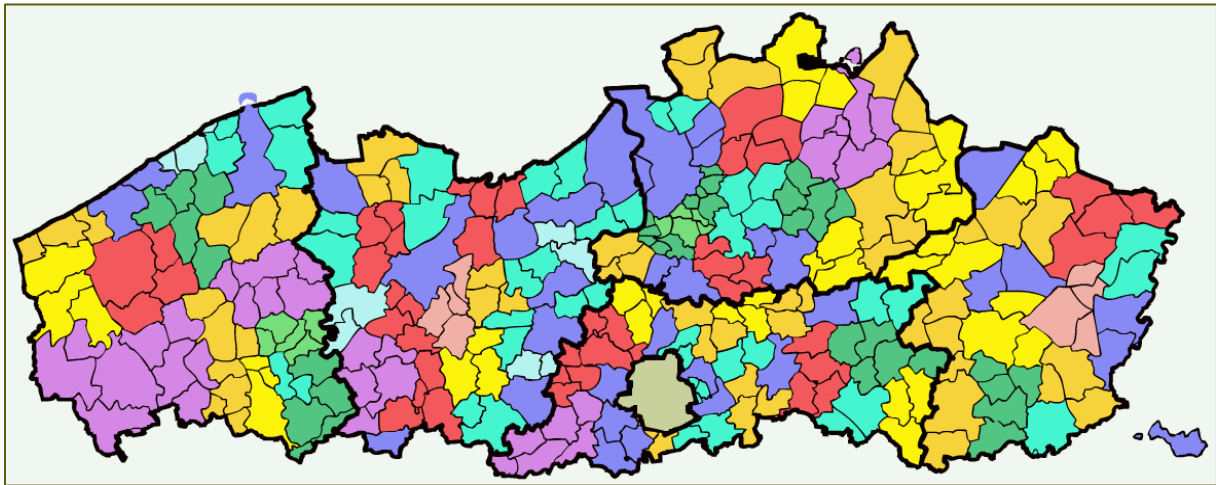
i. De politiezones en hulpverleningszones als voorbeeld van een bestuursvorm met federatieve kenmerken

De federale politiezones en hulpverleningszones vertonen een aantal kenmerken van een federatief (stadsregionaal) model gezien de samenwerking voor politie en veiligheid wordt opgelegd onder de voorwaarden die de federale overheid bepaalt. De regelgeving bepaalt onder andere binnen welke regio's (zones) en met welke partners er moet samengewerkt worden, de manier van besluitvorming, het financieringsmodel, de terugkoppeling naar de gemeenten en het toezicht.

Politiezones

De hervorming van de politiezones sinds begin 2000 is een gevolg van de nieuwe wet tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus (7 december 1998). Sindsdien zijn

de ordediensten in België georganiseerd op twee niveaus: de federale politie en de lokale politie. Op dit moment telt België 195 lokale politiezones, waarvan 117 in Vlaanderen (zie kaart 13).

Kaart 13 – Overzicht van de politiezones in Vlaanderen

Er bestaan zowel ééngemeentezones als meergemeentezones. De meergemeentezones hebben een eigen rechtspersoonlijkheid, met een eigen begroting en een eigen rekening. De meergemeentezones kennen ook een eigen politiebesteding (politieraad en college), samengesteld uit de raadsleden en burgemeesters van de gemeenten op het grondgebied. (Hondeghem et.al. 2013). Het aantal stemmen van de burgemeesters in het politiecollege staat in verhouding met de hoogte van hun dotatie aan de politiezone (zie infra). De indeling in politiezones nuanceert evenwel het stadsregionale karakter in relatie tot deze thematiek, gezien de stad Gent op zichzelf een politiezone vormt (de gemeenten rond Gent zijn wel in verschillende meergemeentezones opgenomen) en Kortrijk enkel in een zone zit met Kuurne en Lendelede. De politiezone Turnhout is op dat vlak relevanter omdat ze zeven gemeenten omvat: Turnhout, Oud-Turnhout, Kasterlee, Lille, Beerse, Vosselaar en Baarle-Hertog.

De FOD Binnenlandse Zaken wijst elke zone toe aan een bepaalde cluster op basis van de verstedelijkingsgraad van de gemeenten die deel uitmaken van de politiezone. Er worden vijf clusters onderscheiden, gaande van sterk verstedelijkt (cluster 1) tot zeer landelijk (cluster 5). Onderstaande tabel geeft een aantal algemene kenmerken van de politiezones op basis van de typologie.

Typologie	Aantal politiezones	Gemiddeld aantal gemeenten	Gemiddelde bevolking	Gemiddelde oppervlakte	Gemiddeld personeelsbestand (VTE) per zone
Cluster 1 (sterk verstedelijkt)	5	1	285 114	114	1 698
Cluster 2	22	2,5	110 262	110,4	389
Cluster 3	51	2,1	45 392	79,4	113
Cluster 4	62	3,2	46 409	160,4	99
Cluster 5 (zeer landelijk)	55	4	39 369	242,1	85
Totaal	195	3	57 482	155,7	172

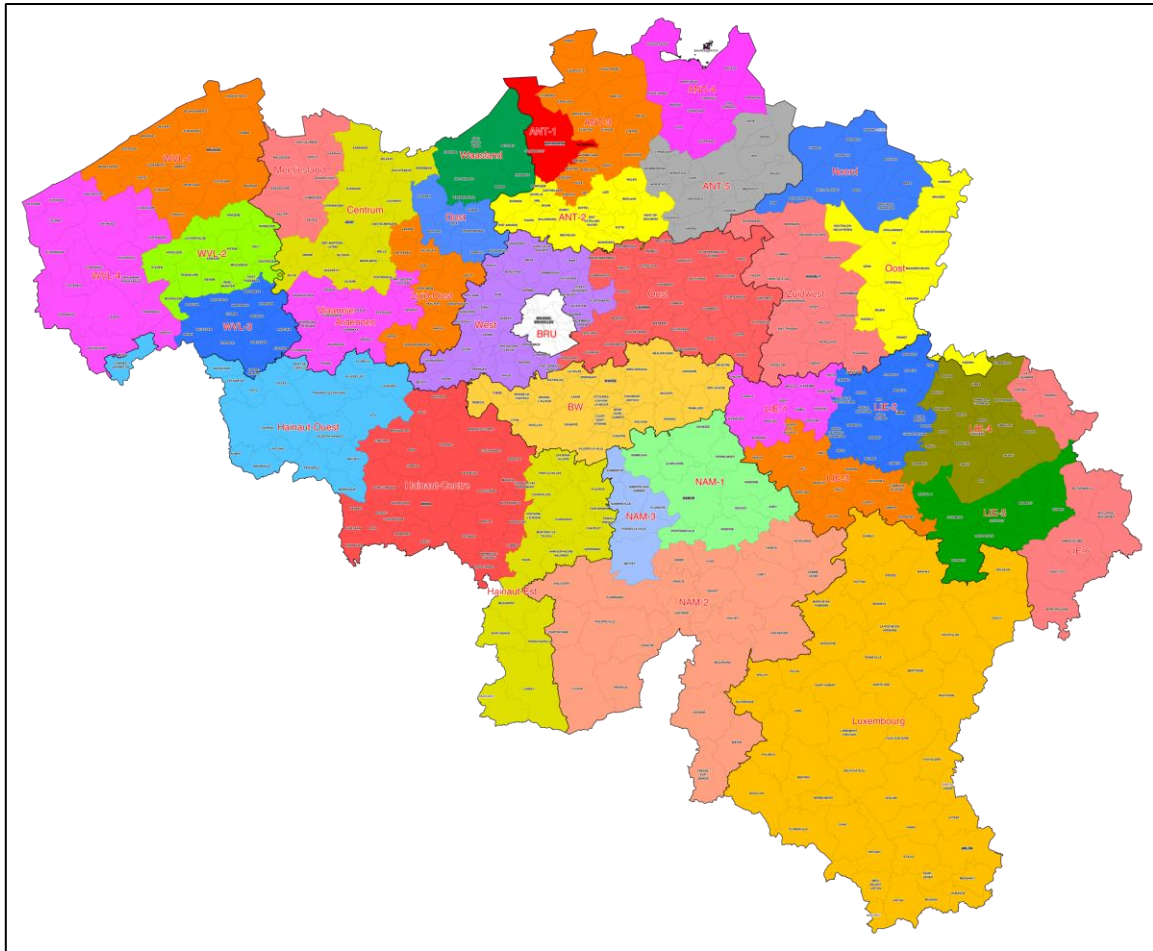
Tabel 4 – Toewijzing van politiezones aan de verstedelijkingsgraad van gemeenten (Bron: Belfius, De financiële situatie van de Vlaamse lokale besturen | budget 2016: 48)

De politiezones kennen twee belangrijke financieringsbronnen: de toelagen van de federale overheid en de gemeentetoelage. Deze laatste bedroeg in 2016 gemiddeld 65% van de totale toelage (Belfius, 2017: 11). De toelagen van de gemeenten nemen bovendien elk jaar toe (+ 2.5% in 2016), vooral omwille van de stijgende pensioenlast. Er bestaan echter onderlinge verschillen tussen clusters of met andere woorden een verband tussen de verstedelijkingsgraad van een politieke zone en het relatieve aandeel van de gemeentelijke en federale dotaties: hoe meer verstedelijkt een zone is (cluster 1), hoe groter het aandeel van de gemeentelijke dotatie (71% in cluster 1). De landelijke zones (cluster 5) vertonen een groter evenwicht tussen de federale en de gemeentelijke dotatie (Belfius, 2017).

Het toezicht op de politiezones gebeurt door de gouverneur (als Vlaamse ambtenaar) en de federale minister van binnenlandse zaken.

Hulpverleningszones

De oprichting van de hulpverleningszones dateert van 2015 en vloeit voort uit de kaderwet van 15 mei 2007 in verband met de civiele veiligheid. België is opgedeeld in 34 hulpverleningszones, waarvan 19 in Vlaanderen. Kaart 14 geeft een overzicht.

Kaart 14 – Overzicht van de hulpverleningszones in België

De wet bepaalt dat er per provincie minstens één hulpverleningszone moet zijn. We merken op dat de hulpverleningszones (brandweer en civiele veiligheid) een heel stuk groter zijn dan de politiezones. Dat zorgt nu ook voor discussie: is meer en betere afstemming met de hulpverleningszones niet wenselijk? Er is ook een fusiebeweging aan de gang bij de politiezones, die bijvoorbeeld in Limburg tot redelijk grote entiteiten leidt. We geven een overzicht van het aantal gemeenten in de zone centrum (Gent), Taxandria (Turnhout) en Fluvia (Kortrijk).

	Zone Gent	Zone Turnhout	Zone Kortrijk
Deelnemende gemeenten	Assenede, De Pinte, Deinze, Destelbergen, Evergem, Gavere, Gent, Lochristi, Lovendegem, Melle, Merelbeke, Moerbeke, Nazareth, Oosterzele, Sint-Martens-Latem,	Arendonk, Baarle-Hertog, Beerse, Hoogstraten, Kasterlee, Lille, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels, Rijkevorsel, Turnhout en Vosselaar	Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Ledegem, Lendeledede, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wevelgem, Wielsbeke en Zwevegem

	Wachtebeke, Zelzate en Zulte		
Aantal gemeenten	18	12	14

Tabel 5 – Aantal gemeenten in de Hulpverleningszones Gent, Turnhout en Kortrijk

De organisatorische structuur en het financieringsmodel van de hulpverleningszones vertonen grote gelijkenissen met deze van de politiezones. De financiering van de hulpverleningszones komt voor 90 % uit toelagen van de gemeenten en de federale overheid. De verhouding tussen beide toelagen bedraagt 80/20 (Belfius, 2016). De HVZ worden dus voor het overgrote deel gefinancierd door de gemeenten. De gemiddelde werkingstoelage bedroeg in 2016 51.6 EUR per inwoner (blz. 46)

4. INSTRUMENTELE HERVORMINGEN

A. BEVOEGDHEIDSVERSCHUIVINGEN BINNEN HET HUIDIGE

BESTUURLIJKE MODEL

Het model van het verschuiven van taken tussen bestuursniveaus steunt op de aanpassing van niveaus voor bevoegdheidsuitoefening naargelang contextuele evoluties in bepaalde beleidsdomeinen. We geven in het kader van deze nota een overzicht van de huidige bevoegdheden van de Vlaamse overheid en de provincies ten aanzien van de stedelijke gebieden.

i. Structurele vertegenwoordiging van de Vlaamse overheid in de regio

De Vlaamse overheid is in verschillende gedaantes in de stedelijke gebieden aanwezig en heeft een belangrijke beleidsmatige invloed hierop. In eerste instantie is de Vlaamse overheid een actieve actor en speler in stadsregio's door haar eigen directe bevoegdheden als beleidsvoerder op het vlak van bestuurlijke organisatie, inzake infrastructuur, ruimtelijke ordening, economisch en sociaal beleid,... Ze is ook sterk aanwezig als bestuurder en als eigenaar van wegen, waterwegen, buslijnen,... De Vlaamse overheid is ook sterk aanwezig in de regio's door de Vlaamse ambtenaren in buitendiensten met kantoren in de provincies. Het Vlaams administratief centrum in Gent (VAC Gent) voorziet 1274 werkplekken en herbergt 31 verschillende entiteiten uit de buitendiensten. Het VAC Antwerpen voorziet 839 werkplekken en in het VAC van Brugge zijn dit er 633 (bron: vlaanderen.be). Tabel 6 geeft een overzicht van de verschillende beleidsdomeinen en entiteiten die vertegenwoordigd zijn in het VAC Gent, Brugge en Antwerpen.

//

De fysieke aanwezigheid van deze buitendiensten betekent uiteraard niet dat deze diensten allemaal relevant zouden zijn voor de stadsregionale beleidsvoering of dat ze daarin noodzakelijk een rol zouden moeten spelen.

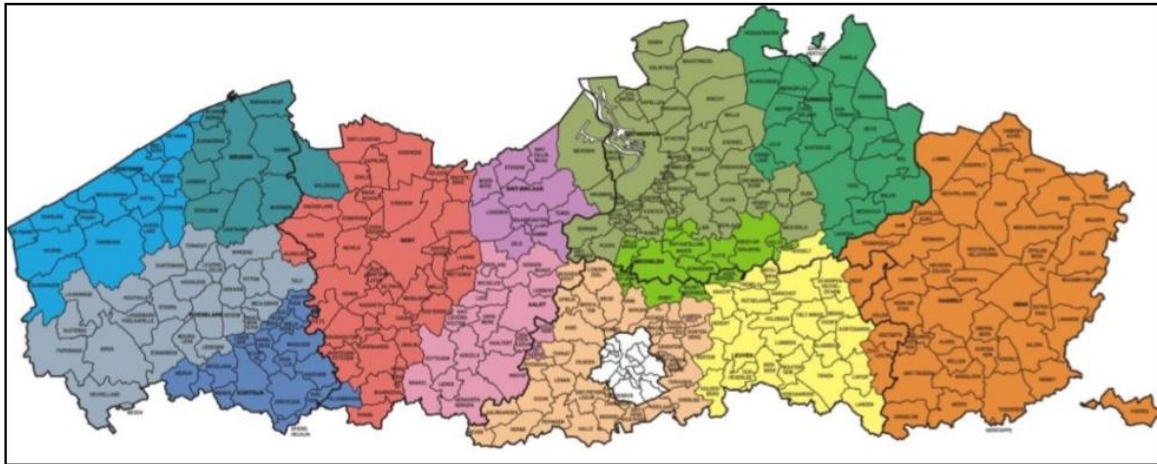
De Vlaamse overheid kan dus bijvoorbeeld inzake mobiliteit zelf een vorm van stadsregionaal beleid ontwikkelen, omdat ze zelf en rechtstreeks relevante bevoegdheden in handen heeft en zelf rechtstreeks als beheerder beslist over belangrijke infrastructuur met een stadsregionale impact (gewestwegen, waterwegen, busvervoer). Vaak zijn daarvoor ambtenaren in buitendiensten actief die rechtstreeks en ter plaatse betrokken zijn in interacties met lokale actoren. Daarnaast werkt de Vlaamse overheid vaak samen met de provinciebesturen, gemeenten en private partners samen voor de realisatie van concrete stadsregionale projecten, waarbij ook weer, maar niet alleen, Vlaamse ambtenaren (al dan niet vanuit de buitendiensten) op een of andere manier betrokken zijn (bijvoorbeeld als manager van een strategisch project – zie infra).

ii. Het opleggen van thematische planningsgebieden

Een andere manier waarop de Vlaamse overheid tussenkomt in de regio (vanop afstand – maar daarom niet minder invloedrijk) is door het opleggen van decretale kaders die gebiedsgericht beleid mee vorm geven. Een toepassing hiervan zijn de thematische planningsgebieden, zoals de vervoersgebieden basismobiliteit die door De Lijn gebruikt worden voor de organisatie van het openbaar vervoer of de zorgregio's en ziekenhuisregio's uit het Zorgregiodecreet voor de programmatie van zorg- en welzijnsvoorzieningen. In beide gevallen werd een bepaalde stadsregionale logica als uitgangspunt genomen voor de afbakening van de gebieden.

Voor de huidige afbakening van de vervoersregio's in het kader van basismobiliteit en netmanagement worden de reële stromen in het openbaar vervoer als uitgangspunt genomen. Deze stromen werden in kaart gebracht in de studie Basismobiliteit. “Bij de afbakening van de vervoergebieden is voor elke gemeente bepaald op welke stad zij het meest gericht is, uitgaande van een berekening van de ruimtelijke interacties tussen de vervoerkern en de omliggende gemeenten en/of delen van gemeenten. De interacties kunnen voor verschillende motieven worden beschouwd: woon-school, woon-werk, woon-winkel, enz. In het kader van de studie Basismobiliteit is op basis van de woon-school en woon-werkpendel en met gebruik van het waterscheidingsprincipe elke gemeente toegewezen aan één vervoergebied” (Besluit netmanagement 13 december 2002; 3.1).

Kaart 15 - Vervoersgebieden in het kader van basismobiliteit en netmanagement (De lijn, 2001)

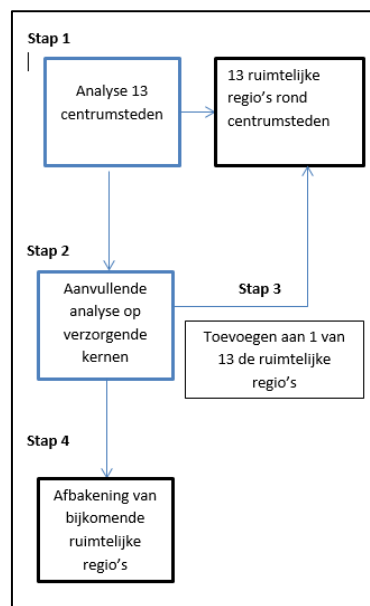
De Conceptnota Basisbereikbaarheid (2016) wil de bestaande indeling in vervoersregio's herbekijken. Het uitgangspunt hiervoor zijn de knelpunten in het huidige systeem van basismobiliteit (zoals voorzien in het huidige decreet Personenvervoer) en de nood aan een betere afstemming tussen mobiliteit en andere beleidsdomeinen zoals ruimte en infrastructuur. "Er moet evenwel een geïntegreerde aanpak komen van vervoer, infrastructuur en ruimtelijke ontwikkelingen, dit op het gebied van zowel planvorming, financiering als exploitatie. Investerings in het openbaar vervoernet of infrastructuur zijn belangrijke elementen voor de realisatie van een gewenste en renderende ruimtelijke ontwikkeling" (p. 7). In het kader hiervan hebben ambtenaren van Ruimte Vlaanderen en het departement MOW Vlaanderen ingedeeld in 19 hypothese regio's waarbinnen de ontwikkelingen op het vlak van ruimte en mobiliteit kunnen vorm krijgen en op elkaar afgestemd worden (zie kaart 16).

De oefening om te komen tot afbakening van deze gebieden bestaat uit 3 stappen (Debrock, 2017). Deze technische oefening is op dit moment de meest onderbouwde benadering voor de afbakening van regio's die we in Vlaanderen ter beschikking hebben.

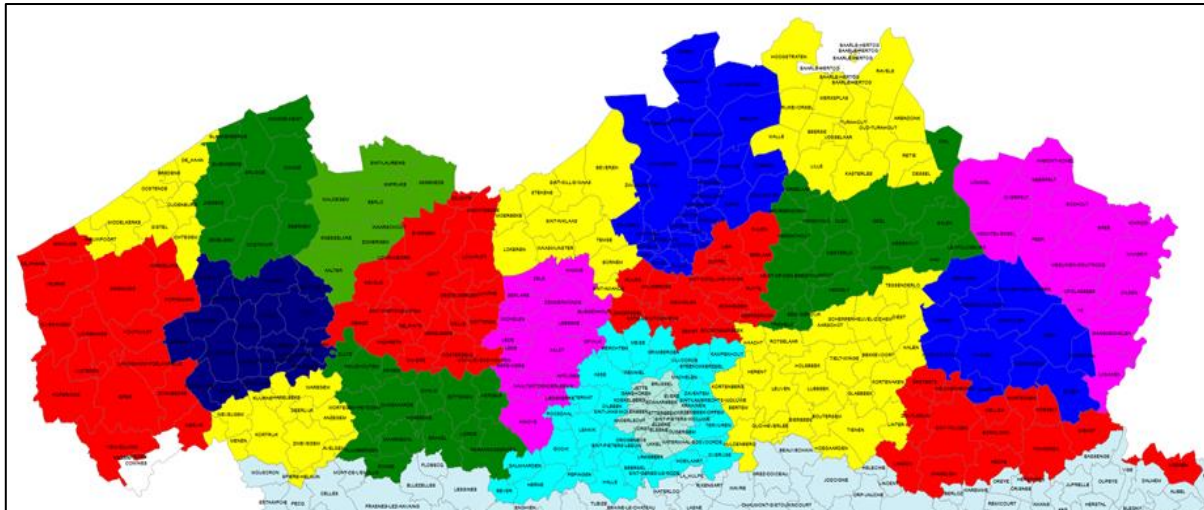
- Stap 1 neemt de 13 vervoersgebieden (kaart netmanagement) als uitgangspunt. Voor elke kern (= centrumstad, RSV) worden de verplaatsingsstromen in kaart gebracht. Hierbij gelden volgende criteria:
  - o Afstandscriteria - 35 km
  - o Alle modi (auto, bus, trein, ...)
  - o 75-80% aandeel verplaatsingen
  - o Motieven: woon-werk, woon-school, winkelverkeer, recreatief verkeer, sociaal
- Op basis van deze oefening worden echter heel wat gemeenten nog niet opgenomen binnen de 13 regio's

- Stap 2 : verplaatsingsanalyses rond verzorgende kernen in meer landelijke regio's
  - o 20tal verzorgende kernen (Veurne, Mol, Ninove, Tongeren, ...)
  - o Enkele verzorgende kernen worden toebedeeld aan de ruimtelijke regio rond 1 van de 13 centrumsteden.
- Stap 3: samenvoegen van verzorgende kernen tot een nieuwe ruimtelijke regio
  - o Bestaande regionale samenwerkingsverbanden: regionale landschappen, RESOC, bestaande vervoersgebieden, intercommunales, ...
  - o Omvang van de bevolking - voldoende inwonersaantallen (2 à 300.000 of meer) – voorzieningen/investeringen (2015-2030)
  - o Volledige integratie van afgebakende stedelijke gebieden
  - o Aansluiting bij lokale eigenheid
    - 15- 20 gemeenten/regio met uitsprongen
    - Bestuurbaarheid van de regio - bestuurskracht

Figuur 1 – Schematische voorstelling technische oefening afbakening hypothese regio's ruimte en mobiliteit

Kaart 16 - Voorstel regio-indeling MOW en R.V.

De huidige afbakening van zorgregio's in het Zorgregiodecreet is gebaseerd op een sociaalgeografische studie van Prof. Van Hecke uit 2001.⁶ Doel van deze studie was het aanbod van gezondheids- en welzijnsvoorzieningen in Vlaanderen beter af te stemmen op de behoeften van de bevolking door in te zetten op een optimale spreiding van voorzieningen. De studie neemt de stedelijke hiërarchie als uitgangspunt, gezien het behoren van een plaats tot een stedelijke hiërarchie op een aantal criteria steunt. Zo zijn het plaatsen waar verschillende diensten zijn ingeplant en waar door de uitstraling die ze hebben natuurlijke fluxen van personen (consumenten) op gericht zijn. Daarnaast werden nog acht andere functies bekeken: medische, maatschappelijke en sociale zorg; sport, recreatie en horeca; verkeersfunctie; diensten met loketfunctie; overheidsfuncties; cultuur; onderwijs en de detailhandelsfunctie. De zorgregio's worden gestructureerd op verschillende niveaus: het niveau "regionale stad", het niveau "ziekenhuisregio's", het niveau "kleine stad" en subniveau 2. Kaart 17 toont de indeling voor de zorgregio's regionale stad (zwarte randen, 14 polen), kleine stad (kleurvlakken, 60 polen) en gemeenten.

Onderstaande tabel toont het aantal gemeenten per zorgregio niveau regionale stad en niveau kleine stad.⁷

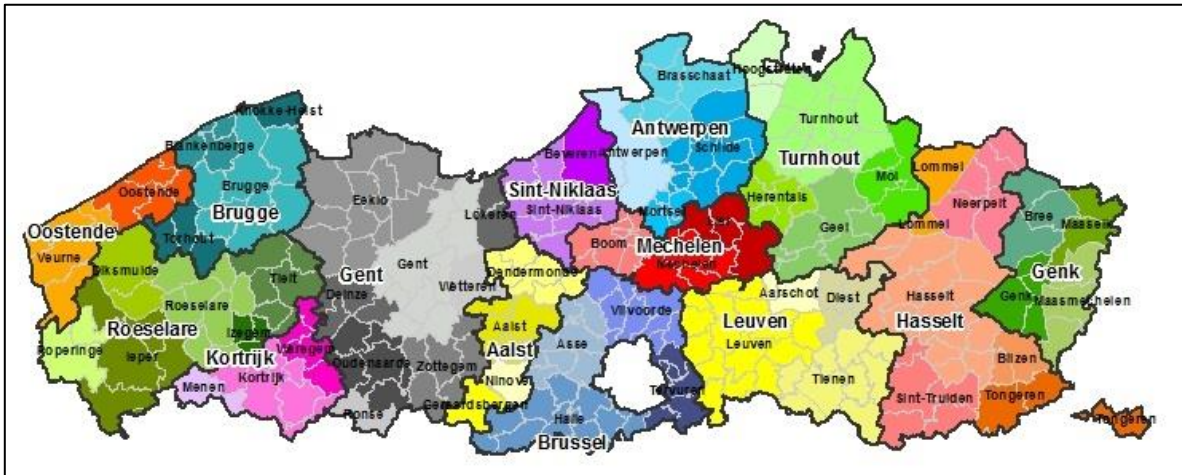
	GENT	KORTRIJK	TURNHOUT
Regionaalstedelijk	45 gemeenten	14 gemeenten	27 gemeenten
Kleinstedelijk	10 gemeenten	8 gemeenten	11 gemeenten

Tabel 7 – Aantal gemeenten per zorgregio regionale stad en kleine stad

⁶ Ontwikkelen van een beleidsinstrument voor het sturen van programmatie, planning en inplanting van gezondheids- en welzijnsvoorzieningen.

⁷ Bron: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/zorgregiodecreet-van-23-mei-2003-betreffende-de-indeling-in-zorgregios-en-betreffende-de>

Kaart 17 - Zorgregio's regionale stad en kleine stad (Zorgregiodecreet, 2003)

Een vaak gehoorde bemerking op de indeling uit het Zorgregiodecreet is dat indicatoren gerelateerd aan gezondheids- en welzijnzorg te weinig aan bod kwamen in de studie. Mede omwille van deze kritiek en de veranderende (maatschappelijke) noden in de gezondheidszorg zullen de huidige afbakeningen in de toekomst gewijzigd worden, waarbij andere criteria voor de afbakening in rekening zullen worden genomen (Conceptnota geïntegreerde zorgverlening in de eerste lijn, 2017). Een belangrijke wijziging ten opzichte van de huidige vaste afbakeningen van zorgregio's is dat de toekomstige gebieden niet meer van bovenaf zullen opgelegd worden maar dat de indeling van onderuit kan groeien, waarbij de Vlaamse overheid enkel een aantal randvoorwaarden voor de afbakening bepaalt:

- De eerstelijnszone: De eerstelijnszone is de geografische omschrijving van het gebied waarin de lokale besturen en de zorgaanbieders die er hun zorg- en dienstverlening ontwikkelen (inclusief de partners van het geïntegreerd breed onthaal), hun samenwerking proberen vorm te geven en hun verantwoordelijkheid op te nemen voor de populatie van die eerstelijnszone. [...] Er zal gewerkt worden met een oproep naar de eerstelijnsactoren en lokale besturen om in consensus een voorstel van eerstelijnszone in te dienen dat beantwoordt aan een aantal criteria. Bij de afbakening van de eerstelijnszones zullen de eerstelijnsactoren en lokale besturen moeten rekening houden met een aantal ontvankelijkheidscriteria: Een eerstelijnszone omvat een (deel van een grote) stad of twee of meer gemeenten met een totaal aantal inwoners tussen 75.000 en 125.000; [...] De eerstelijnszone past binnen de grenzen van één regionaalstedelijke zorgregio of regionale zorgzone (p. 39 – 40).
- Regionale zorgzone: In de regionale zorgzone moet een gebiedsdekkend aanbod verzekerd worden van expertise die zich op een hoger niveau dan de eerstelijnszone bevindt. [...] Meerdere eerstelijnszones vormen samen een regionale zorgzone. Met het oog op een goede

samenwerking tussen de eerste en de tweede lijn vallen deze regionale zorgzones idealiter samen met de toekomstige 14 (federale) ziekenhuisnetwerken in Vlaanderen (zie De Block, 2016). Deze regionale zorgzones hebben volgende kenmerken: Afstemming met gebieden van de klinische ziekenhuisnetwerken, een populatie in de grootteorde 400.000 inwoners; de regionale zorgzones dekken het volledige Vlaamse grondgebied; de regionale zorgzones bestaan uit meerdere eerstelijnszones; elke eerstelijnszone is onderdeel van slechts één regionale zorgzone (p. 43 – 44).

Binnen het Zorgregiodecreet worden daarnaast ook ziekenhuisregio's (38 polen) afgebakend. Een ziekenhuisregio vormt een intermediair niveau tussen het regionaalstedelijk en kleinstedelijk niveau en heeft als doel om basiszorg in de nabijheid te kunnen organiseren. Het principe achter de ziekenhuisregio's is dat in iedere regio minstens een "basisziekenhuis" aanwezig is. In iedere ziekenhuisregio is minstens één ziekenhuis actief. In sommige ziekenhuisregio's betreft het een campus van een ziekenhuis in een naastliggende zorgregio. Kaart 18 toont de ziekenhuisregio's.

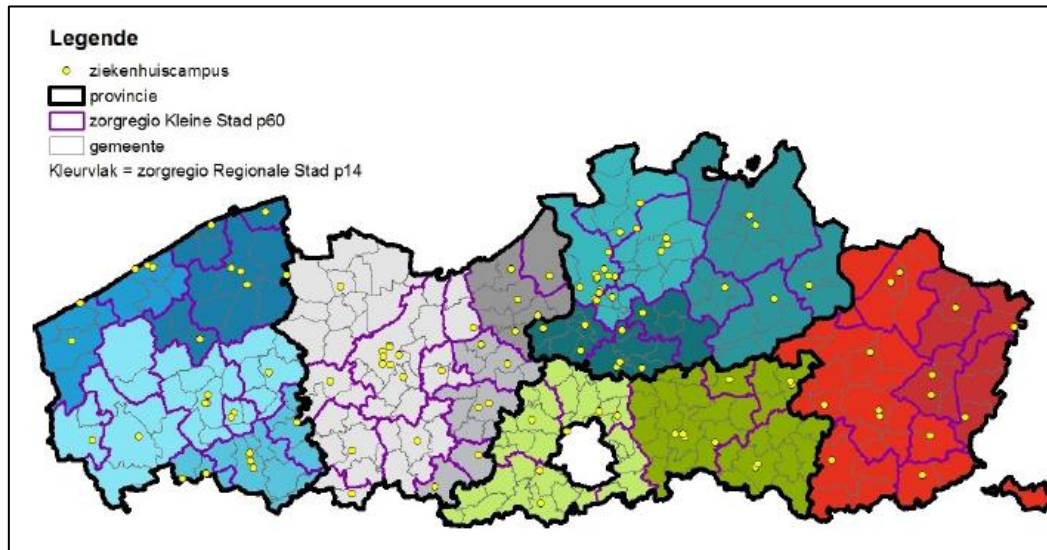

Kaart 18 – Ziekenhuisregio's in Vlaanderen (Zorgregiodecreet, 2003)

Net zoals de zorgregio's zullen ook de ziekenhuisregio's in de toekomst wijzigen, waarbij ze zullen aangepast worden aan de doelstellingen van het nieuw Vlaams ziekenhuislandschap (Vandeuren, 2016). De nood aan een hervorming van het ziekenhuislandschap is gegroeid vanuit de vaststelling dat Vlaamse ziekenhuizen groot zijn in termen van bedden en dat deze grootschalige ziekenhuizen georiënteerd zijn op de uitbouw van een totaal aanbod van alle functies en zorgprogramma's en functies. Hierdoor ontstond een hogere densiteit van medisch-technische functies en erkenning van (super)gespecialiseerde zorgfuncties met als resultante overcapaciteit en versnippering van expertise

(p. 12). Onderstaande kaart toont de spreiding van de ziekenhuizen in Vlaanderen. Hieruit kan worden afgeleid dat er voornamelijk in (groot)stedelijke gebieden een concentratie is van ziekenhuiscampussen.

Kaart 19 – Spreiding ziekenhuiscampussen in Vlaanderen

In de toekomst wil de Vlaamse overheid de spreiding van ziekenhuizen koppelen aan de erkenning van logische zorggebieden (Vandeurzen, 2016). De schaal van de logische zorggebieden dient aan te sluiten bij de zorgbehoefte getoetst vanuit een afweging van het bereikbaarheids criterium (zodat voldoende toegankelijkheid kan worden voorzien) en van een voldoende bevolkingsaantal (zodat voldoende kritische massa kan gegarandeerd worden inzake kwaliteit van het zorgaanbod). Deze zorggebieden worden niet top-down opgelegd maar impliceren het respecteren van logische basisregels zoals het geografisch aaneensluitend zijn van een zorggebied en het uitgangspunt dat geen partners in het betrokken zorggebied worden uitgesloten (p. 26). Er wordt een onderscheid gemaakt tussen basiszorggebieden, gespecialiseerde zorggebieden en supergespecialiseerde zorggebieden. Ziekenhuizen zullen keuzes moeten maken op welke domeinen ze willen investeren qua expertise en op welke vlakken ze best afspraken maken met andere organisaties.

De hierboven beschreven thematische planningsgebieden kunnen eventueel evolueren naar een permanent arrangement of een functionele bestuursvorm wanneer er binnen deze gebieden ook procesmatig wordt samengewerkt tussen actoren (zie infra). De eerder aangehaalde (federale) hulpverleningszones vormen hiervan een voorbeeld. Ook de toekomstige vervoersregio's basisbereikbaarheid vallen in deze categorie.

Volgens de VVP laten de bovenlokale taakstelling en de schaal van de provincies in het bijzonder toe om gebiedsgericht te werken, een 'beleid op maat' voor de aanpak van complexe en gebiedsspecifieke problematieken en dit op een dynamische en flexibele manier (zie ook Provinciedecreet 2005, Art. 2). De provincies werken hierbij veelal in partnerschap en hebben een ondersteunende rol ten aanzien van de lokale besturen. We geven per regio een aantal voorbeelden van gebiedsgerichte projecten waar de provincie een belangrijke rol speelt.

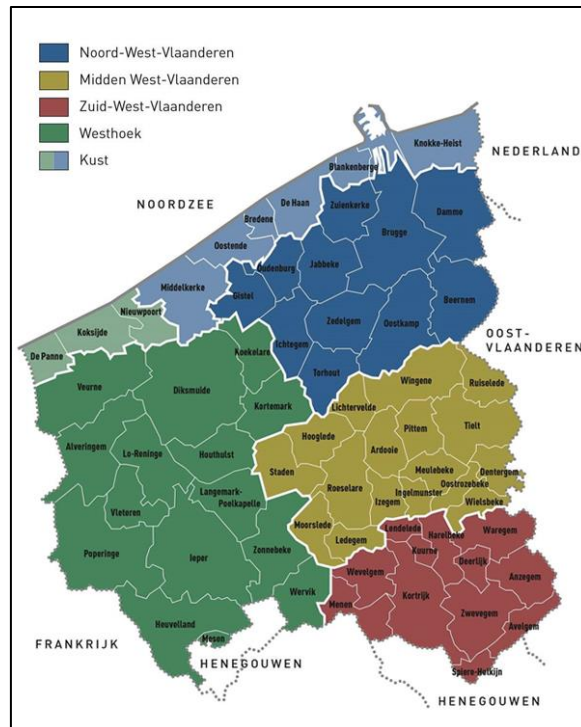
Oost-Vlaanderen

De publicatie ruimtelijke planning²⁷ geeft een overzicht van de lopende projecten van de dienst Ruimtelijke Planning van de provincie Oost-Vlaanderen. De provincie werkt hiervoor samen met een ruime waaier aan stakeholders en neemt de rol op van facilitator, verbinder en regisseur. Het projectmatig werken wordt ingezet in diverse thema's, zoals energie, economie en bedrijvigheid (vb. ontwikkeling van regionale bedrijventerreinen), recreatie, wonen (vb. afbakening kleinstedelijke gebieden en gebiedsgericht projecten, zoals bijvoorbeeld het strategisch project 'Groene Sporen', samen met de provincie West-Vlaanderen, de intercommunale Leiedal en Ruimte Vlaanderen (zie infra) en het strategisch project 'Regie van en voor het Oost-Vlaams Kerngebied (zie infra).

West-Vlaanderen

De provincie West-Vlaanderen kent een lange traditie van gebiedswerking. De provincie voert een gebiedsgericht beleid vanuit de streekhuizen in zes regio's (zie kaart 20). De regio Zuid-West-Vlaanderen telt 13 gemeenten en stemt daarin overeen met het werkgebied van o.a. intercommunale Leiedal en het toepassingsgebied voor het vernieuwde socio-economische streekbeleid (zie infra). De publicatie "Een terugblik in perspectief" geeft een overzicht van 20 jaar gebiedswerking van de provincie. In Zuid-West-Vlaanderen zette de dienst gebiedsgerichte werking de voorbije jaren actief in op het thema 'blauwgroen netwerk', met als doel om tot een betere beleidsmatige afstemming te komen voor de open ruimte. De Gebiedswerkers brengen de verschillende betrokken partners (gemeenten, toeristische landschappen, Vlaamse overheden, de intercommunale voor streekontwikkeling, ..) samen en laat de partnerschappen samenwerken in strategische projecten en gebiedsprogramma's (p. 72). Naast de gebiedswerking zet ook het reguliere provinciale beleid in op gebiedsgericht werken, bijvoorbeeld vanuit de dienst ruimtelijke planning voor de afbakening van kleinstedelijke gebieden.

////////////////////////////////////

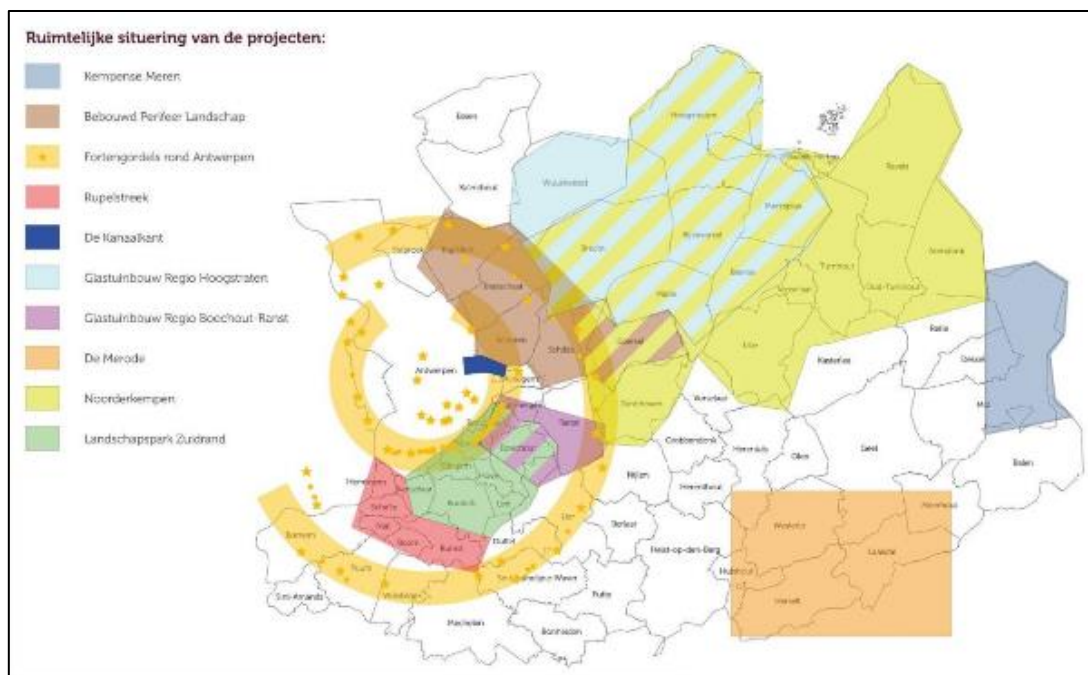

Kaart 20 – Regio indeling voor de gebiedswerking van de provincie West-Vlaanderen

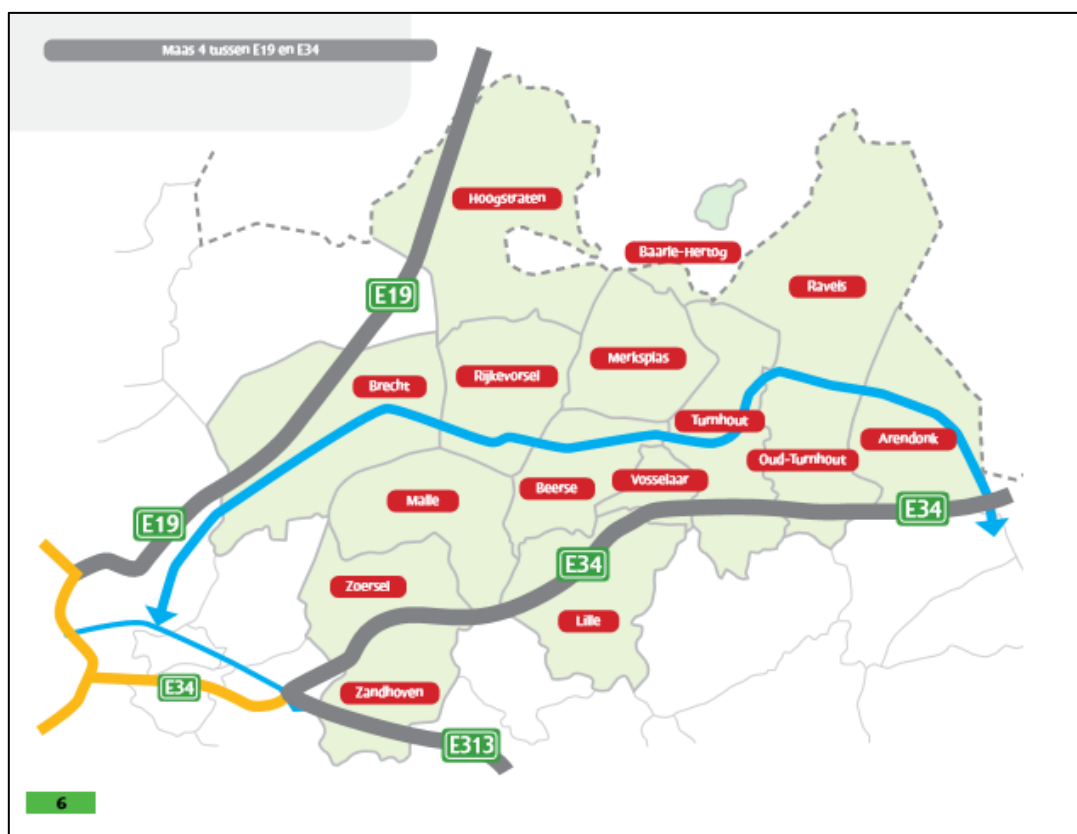
Antwerpen

Het gebiedsgericht beleid van de provincie Antwerpen zet in op 10 programmegebieden (zie kaart 21). In de regio rond Turnhout wordt ingezet op het project Noorderkempen. Het project Noorderkempen bevat een geïntegreerde toekomstvisie voor de regio op het vlak van mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling (Provincie Antwerpen, 2012). Kaart 22 situeert de 15 gemeenten van de Noorderkempen. De visie wordt vertaald in 16 strategische acties, die bijvoorbeeld gaan over de gewenste ontsluiting van de regio via openbaar vervoer of groene fietsroutes.

Kaart 21 – 10 programmagebieden in de gebiedswerking van de provincie Antwerpen

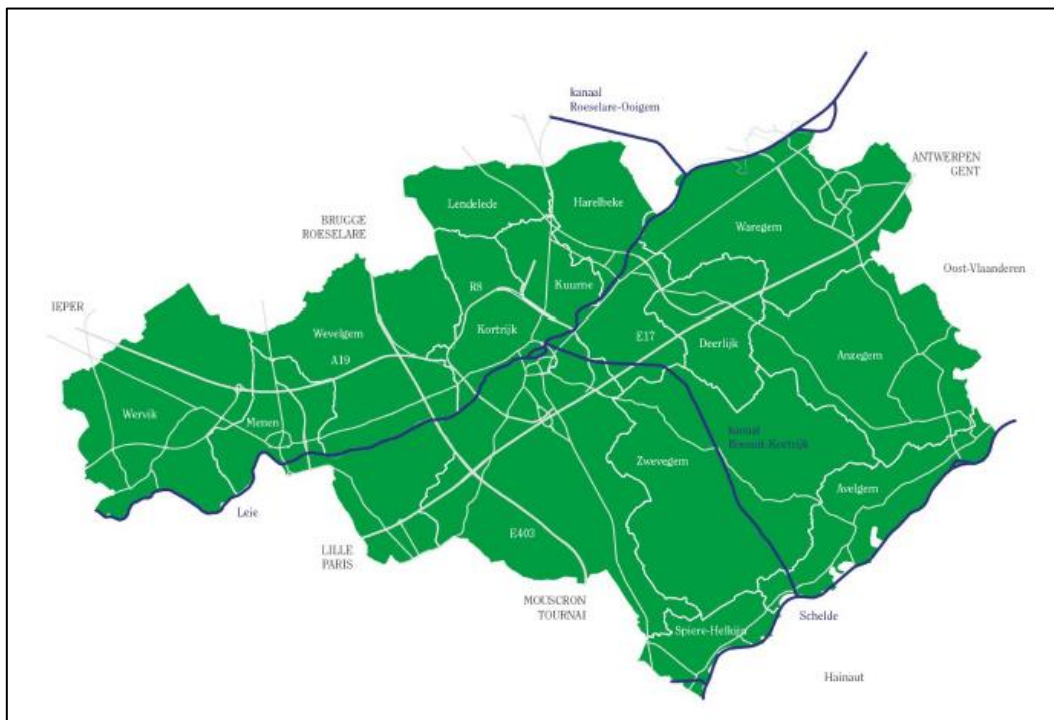
Kaart 22 – De 15 gemeenten van de Noorderkempen

bestuurlijke en politieke samenleving (zie de publicatie 'sterk besturen in een sterke regio', 2010). Het project stelt dat er in de Zuid-West-Vlaanderen (een schaal van 13 gemeenten en een 300.000 tal inwoners en tevens het werkgebied van de intercommunale en het burgemeestersoverleg – zie kaart 25) een zekere regio – identiteit aanwezig is die de basis vormt voor een rijke traditie van samenwerking tussen actoren in de streek. In 2012 diende Leiedal een aanvraag in voor het strategisch project Rekovert, naar aanleiding van de oproep voor aanvraag van strategische projecten gericht op het thema 'stadsregio's' door de Vlaamse overheid (zie infra). De aanvraag werd goedgekeurd en in oktober 2013 werd het strategisch project opgestart. Het strategisch project 'REKOVER' wil enerzijds het openbaar vervoer op schaal van de regio Kortrijk optimaliseren en anderzijds de bestaande en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (en in het bijzonder regionale, stedelijke functies) enten op dit regionaal openbaar vervoersnetwerk. Door in te spelen op beide doelstellingen kan een win-winsituatie ontstaan in functie van de duurzame ontwikkelingsperspectieven op vlak van mobiliteit én ruimtelijke ordening (zie infra).

Kaart 25 – Het werkingsgebied van Leiedal

In de Kempen is de Intercommunale van de ontwikkeling van de Kempen (IOK) actief (zie kaart 26). IOK verenigt de 27 gemeenten van het arrondissement Turnhout plus Heist-op-den-Berg en Nijlen, goed voor een totaal van 517.441 inwoners (Jaarverslag IOK, 2016).⁸ In 2003 werd beslist tot een herstructurering en werd IOK opgesplitst in een dienstverlenende vereniging IOK enerzijds en een

⁸ Ook de Conferentie van Kempense burgemeesters is op deze schaal georganiseerd.

opdrachthoudende vereniging IOK Afvalbeheer anderzijds. IOK Afvalbeheer voert in opdracht van de 29 Kempense gemeenten een geïntegreerd en duurzaam afvalbeleid. Er is evenwel een sterke synergie tussen beide geledingen van IOK. Het personeel, onder leiding van het collegiaal directieteam, bestond op 31 december 2016 uit 96 bedienden, waarvan 30 personen volgens de figuur van salary-split diensten verlenen voor IOK en IOK Afvalbeheer (p. 12).

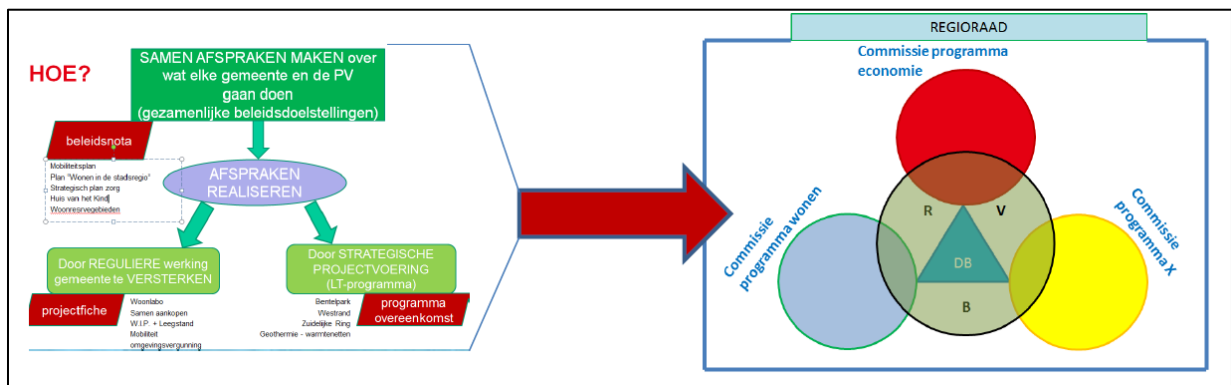

Kaart 26 – Het werkingsgebied van IOK

In het Turnhoutse is naast de intercommunale voor streekontwikkeling ook de Stadsregio Turnhout actief, een intergemeentelijk samenwerkingsverband tussen de gemeenten Turnhout, Oud-Turnhout, Beerse en Vosselaar. Het proces tot de afbakening van het regionaalstedelijk gebied Turnhout dat in 1998 opgestart werd in het kader van het GRUP, vormde de aanleiding voor de opstart van de Stadsregio (zie infra). In het kader hiervan werd een vzw opgericht die tot doel had dit proces te faciliteren. Daarnaast voelden de vier besturen de nood aan meer bovenlokaal overleg en samenwerking, mede in uitwerking van het GRUP. In 2002 werd de ‘Projectvereniging Regionaalstedelijk gebied Turnhout’ opgestart (volgens het decreet IGS, 2001) als opvolger van de in 1999 opgerichte vzw ‘Samenwerkingsverband Regionaal Stedelijk Gebied Turnhout’. De Stadsregio vormt echter geen typisch voorbeeld van een projectvereniging gezien haar langdurige en structurele karakter en haar

meervoudige rollen (uitvoerend, beleidsvoorbereidend, faciliterend, ..). Het strategisch meerjarenplan ('Samen sterk, Sterk samen. Strategisch plan 2014-2019 Projectvereniging Stadsregio Turnhout. Motivatie nota voor een vernieuwde en verlengde samenwerking') formuleert daarom de ambitie om te komen tot een nieuw bestuurlijk overlegmodel. De Stadsregio inspireert zich hiervoor op het organisatiemodel van de Drechtsteden in Nederland. Het nieuwe model kent meerdere organen: een Raad van Bestuur (zoals ook reeds wettelijk verplicht voor de projectvereniging), 1 commissie per stadsregionaal programma; een dagelijks bestuur en een regiораad. Onderstaande figuur illustreert deze aanpak.

Figuur 2 – Voorstelling van het nieuw bestuurlijk overlegmodel voor de Stadsregio Turnhout (bron: discussienota 23.11.2016)

De partners van de Stadsregio werken voornamelijk samen rond grondgebonden thema's (zie ook meerjarenplan Stadsregio Turnhout 2014 – 2019). Doorheen de jaren heeft de stadsregio reeds meerdere resultaten geboekt, waaronder de uitwerking van een gezamenlijk stadsregionaal mobiliteitsplan, met als doel dat de gemeenten hun plannen en projecten op het vlak van doorstroming van het openbaar vervoer, verkeersveiligheid, fietspaden, ... samen aanpakken. Ook op het vlak van sociale economie (vb. ondersteunen bedrijven sociale economie, samenwerkingsovereenkomst VDAB, ..), wonen (project 'wonen in de stadsregio') en ruimtelijke ordening (parkmanagement, datamonitoringssysteem, ..) zijn resultaten geboekt (Langetermijnvisie, 2016, 5 – 6).

ii. Regionale samenwerking in het kader van de ESF-oproep versterkt streekbeleid

De intercommunales voor streekontwikkeling vormen een belangrijke partner in het partnerschap rond de ESF-oproep 'versterkt streekbeleid'(2015). Met deze oproep wil de Vlaamse overheid het streekbeleid in Vlaanderen versterken door actiegerichte samenwerkingsverbanden streekbeleid te financieren die met lokale initiatieven de sociaaleconomische uitdagingen van de streken in Vlaanderen het hoofd bieden. De oproep richt zich tot een breed partnerschap van lokale besturen, de provincies en de regionale sociale partners (Oproepfiche Streekbeleid, 2015, p. 2). In tegenstelling tot het

voormalige streekbeleid (zoals geregeld in het decreet van 7 mei 2004), bakent de Vlaamse overheid in het vernieuwde socio-economische streekbeleid geen vaste regio's af waarbinnen het streekbeleid moet vorm krijgen. In de conceptnota Streekbeleid wordt de regio benaderd als een "geheel met een sociaaleconomische identiteit die niet noodzakelijk samenvalt met een bestuurlijk niveau en die herkenbaar is als streek in de regio en buiten de regio" (p. 3). Wel worden in de conceptnota een aantal randvoorwaarden mee gegeven over het gebied waarbinnen het partnerschap kan groeien, zoals een minimum aantal inwoners (150.000) en een minimum aantal deelnemende gemeenten (5). Deze voorwaarden gelden niet voor de grootsteden Antwerpen en Gent.

In het voorjaar van 2015 waren er in de regio Gent drie initiatieven in de maak voor regionale samenwerking. Het ging om initiatieven van de stad Gent, de Intercommunale Veneco, en de Provincie Oost-Vlaanderen. Stad Gent wou samen met de gemeenten van de Hulpverleningszone Gent een ESF-project indienen rond arbeidsbeleid, mobiliteit en klimaat. Daarnaast onderzocht de Stad ook de piste om een ESF-project in te dienen samen met de BGTS Kanaalzone. Veneco voerde op vraag van het burgemeestersoverleg van het Meetjesland verkennende gesprekken met de regionale organisaties in het Meetjesland maar ook met de andere gemeenten in haar werkingsgebied omtrent deze ESF-Oproep. Het derde initiatief kwam van de provincie, naar aanleiding van een projectoproep in het kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Het projectvoorstel bestond wou inzetten op een sterkere samenwerking tussen Gent en 20 omliggende steden en gemeenten en kreeg de naam 'Oost-Vlaams Kerngebied' (zie infra).

Veneco nam uiteindelijk het initiatief om alle partners rond de tafel te zetten met als doel om met één verhaal en één vraag tot financiering naar de gemeenten te gaan en om te komen tot een gezamenlijke streekagenda. Er werd een nieuw samenwerkingsverband in het leven geroepen onder de werknaam 'G28+, Regionetwerk Gent'. De stad Gent, Veneco, de provincie en GBTS Kanaalzone zetelen in de stuurgroep van het regionetwerk. De volgende lokale besturen maken deel uit van de ruime samenwerking: Aalter, Assenede, De Pinte, Deinze, Destelbergen, Eeklo, Evergem, Gavere, Gent, Kaprijke, Knesselare, Kruishoutem, Lochristi, Lovendegem, Maldegem, Melle, Merelbeke, Moerbeke, Nazareth, Nevele, Oosterzele, Sint-Laureins, Sint-Martens-Latem, Waarschoot, Wachtebeke, Zelzate, Zomergem en Zulte. Dit komt neer op de gemeenten van het de arrondissementen Gent en Eeklo, plus Kruishoutem (Regionetwerk Gent, 2017). Het Regionetwerk is een 'open' netwerk: wie wil kan tot het samenwerkingsverband toetreden. Onderstaande kaart toont het werkingsgebied van het Regionetwerk.

////////////////////////////////////

Kaart 27 – Regionetwerk Gent

Het Regionetwerk zet de komende jaren actief in op vijf inhoudelijke thema's:

- Grensoverschrijdend werken en ondernemen
- Stadsregionale ontwikkeling
- Kernversterking
- Productief landschap
- Bestuurlijke intervisie en interactie

Voor elk werkpakket worden strategische pilotprojecten met concrete acties uitgewerkt. De sociaal-economische acties worden ondergebracht in de ESF-aanvraag.⁹ De ruimtelijk-strategische acties worden ondergebracht in het OVK-project (Oost-Vlaams kerngebied). Het ESF-project duurt 2 jaar het OVK-project 3 jaar. Het ESF-project werd ingediend eind maart 2017, het OVK-project werd eind december 2016 goedgekeurd door Ruimte Vlaanderen. (Regionetwerk Gent uit de startblokken, IDEA)

In de regio rond Kortrijk neemt het Samenwerkingsverband streekbeleid Zuid-West-Vlaanderen het Streekpact 2013-2018 voor Zuid-West-Vlaanderen als inhoudelijke leidraad voor het toekomstige streekbeleid in de regio. In het kader van de ESF-oproep wil de regio Zuid-West-Vlaanderen de komende jaren extra focussen op twee doelstellingen van het streekpact: (1) Zuid-West-Vlaanderen uitbouwen als topregio voor de creatieve maakindustrie en (2) Talent ontwikkelen en werven in Zuid-West-

⁹ Van de 28 gemeenten van het Regionetwerk Gent, behoren de gemeenten Gavere, Kruishoutem, Moerbeke en Oosterzele reeds tot een ander ESF-samenwerkingsverband voor de oproep 'Versterkt Streekbeleid'. Sint-Martens-Latem heeft geen interesse in de ESF-doelstellingen en acties. De ESF aanvraag werd bijgevolg ingediend voor de 23 overige gemeenten.

Vlaanderen. Het samenwerkingsverband voor het streekbeleid in Zuid-West-Vlaanderen bestaat in essentie uit vier geledingen:

- De 13 gemeenten van Zuid-West-Vlaanderen: Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kurne, Lendeledede, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wervik, Wevelgem, Zwevegem;
- De Provincie West-Vlaanderen;
- De werkgeversorganisaties: Voka West-Vlaanderen, Unizo, Boerenbond;
- De werknemersorganisaties: ACV, ABVV West-Vlaanderen, ACLVB

Met het oog op het bundelen van krachten en expertise worden volgende streekpartners ook betrokken bij het samenwerkingsverband:

- Streekparlementaire overleg van Zuid-West-Vlaanderen
- Intercommunale Leiedal
- POM West-Vlaanderen
- Gebiedsgerichte werking ZWVL van de Provincie West-Vlaanderen

De belangrijkste vernieuwing in de samenstelling van de Raad van Bestuur van RESOC Zuid-West-Vlaanderen is de uitbreiding met een vertegenwoordiger vanuit alle gemeenten uit Zuid-West-Vlaanderen. Het aantal vertegenwoordigers voor de lokale besturen wordt verhoogd van 4 naar alle 13 gemeenten. Alle burgemeesters worden uitgenodigd naar de tweemaandelijke Raad van Bestuur van RESOC Zuid-West-Vlaanderen met de uitdrukkelijke bedoeling om meer actieve betrokkenheid bij de lokale besturen te realiseren bij de uitvoering van het streekbeleid en van het werkgelegenheidsbeleid (ESF oproep versterkt streekbeleid, p. 12).

In de Kempen werd op 11 april 2016 een nieuw samenwerkingsverband ‘vzw Streekplatform Kempen’ opgericht, dit in opvolging van RESOC Kempen. Naast de 27 gemeenten van het arrondissement Turnhout, treden ook Heist-op-den-Berg en Nijlen toe tot het samenwerkingsverband. Deze gemeenten maakten reeds deel uit van het werkingsgebied van IOK en de Conferentie van Kempense Burgemeesters en hebben aangegeven te willen toetreden tot de sociaaleconomische streekwerking in het *Streekplatform Kempen*. Het Streekplatform Kempen wil een actiegericht netwerk zijn van lokale besturen, de provincie Antwerpen, politieke partijen, sociale partners en andere regionale stakeholders dat de sociaaleconomische streekontwikkeling versterkt. IOK is partner in het project van het Streekplatform Kempen dat loopt van 1 augustus 2016 tot en met 31 juli 2019. Het Streekplatform werkt verder op de 5 speerpunten van het Streekpact Kempen:

- Ondernemen, innoveren en internationaliseren
- Leren en werken
- Welzijn en zorg

- Ruimte om te ondernemen en mobiliteit
- Groene en duurzame Kempen

Voor elk actiedomein zijn trekkers aangeduid. IOK is trekker van de pijler ‘groene en duurzame Kempen’ en de pijler ‘ruimte om te ondernemen en mobiliteit’ (in samenwerking met provincie Antwerpen). De acties onder ‘groene en duurzame Kempen’ worden gecoördineerd door het duurzaamheidsteam van IOK en kaderen binnen het streekproject Kempen2020. De studiedienst neemt de coördinatie van de pijler ‘Ruimte om te ondernemen en mobiliteit’ op.

B. PROJECT – OF PROGRAMMAGERICHTE ARRANGEMENTEN

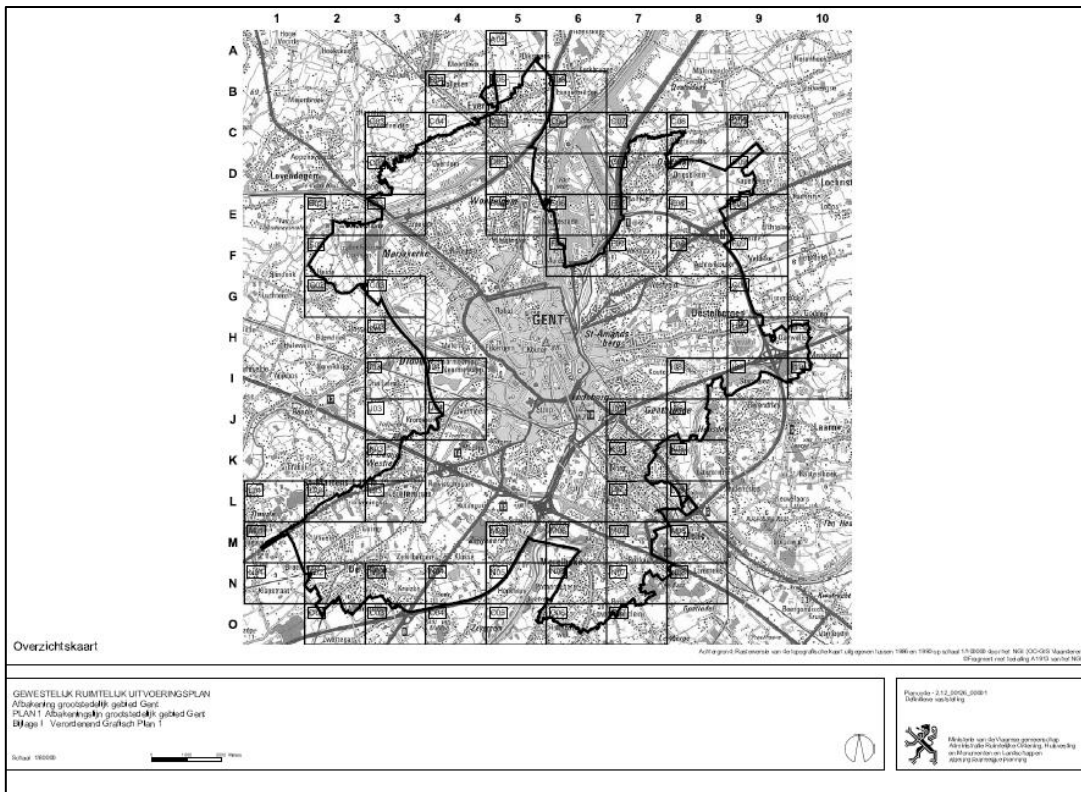
Project- of programmagerichte arrangementen zijn thematische uitvoeringsgerichte projecten met een tijdelijk karakter – al dan niet gevat binnen een juridisch kader zoals het Decreet complexe projecten¹⁰.

De afbakening van de stedelijke gebieden in het kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen vormt een specifieke variant. De afbakening van het grootstedelijk gebied Gent werd definitief vastgesteld door het besluit van de Vlaamse regering van 16 december 2005. De afbakening van het regionaalstedelijk gebied Kortrijk werd definitief vastgesteld op 20 januari 2006 en op 4 juni 2004 voor het regionaalstedelijk gebied Turnhout. Kaarten 28, 29 en 30 tonen de afbakening van de stedelijke gebieden in de drie regio’s.

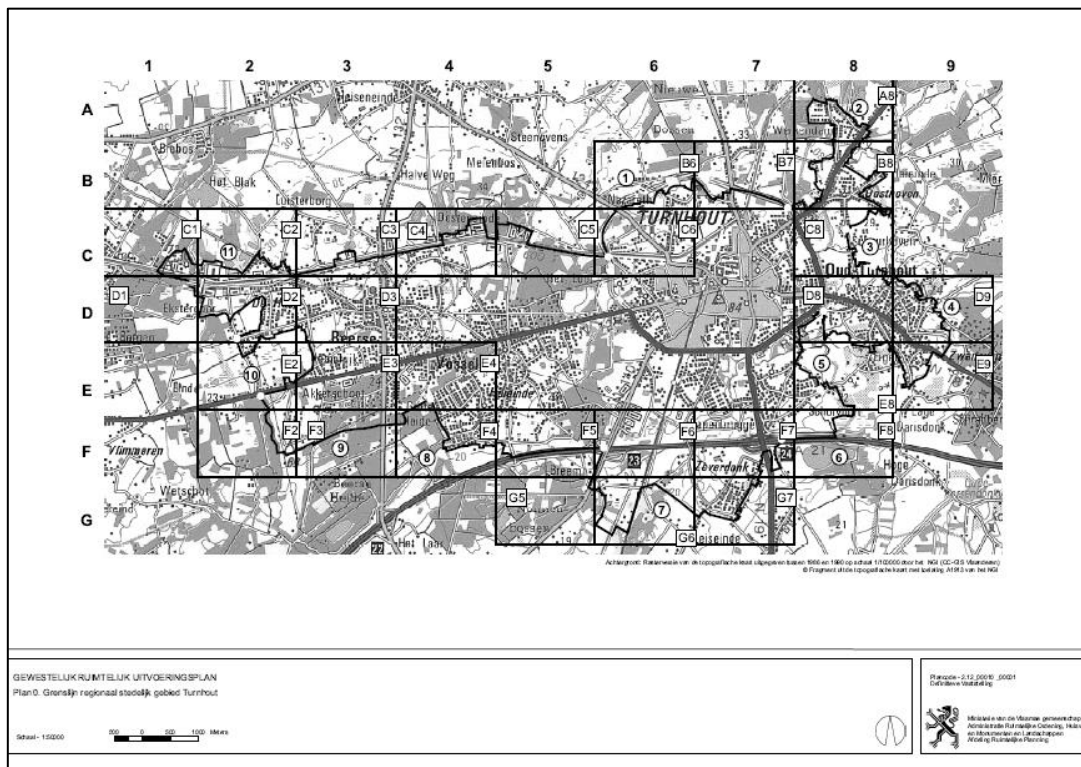
---

¹⁰ Decreet van 25 april 2014 betreffende complexe projecten

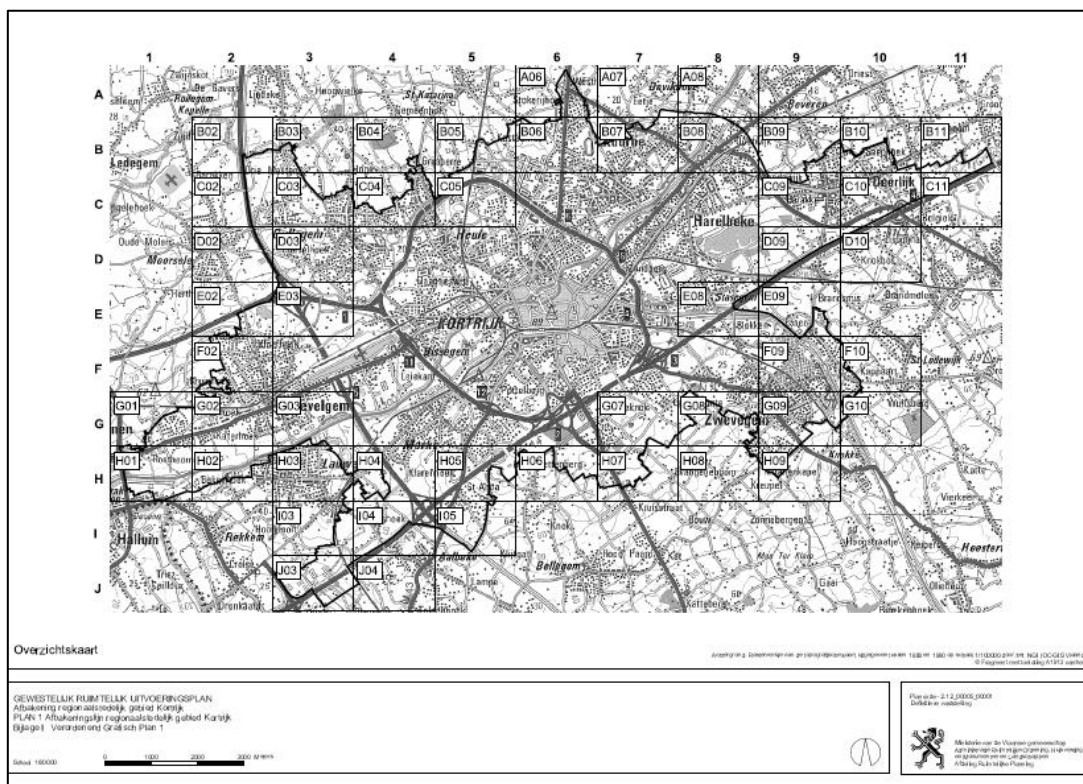

Kaart 28 – Afbakening van het grootstedelijk gebied Gent (Laarne, De Pinte, Destelbergen, Evergem, Gent, Lochristi, Lovendegem, Melle, Merelbeke en Sint-Martens-Latem)

Kaart 29 – Afbakening van het regionaalstedelijk gebied Turnhout (Oud-Turnhout, Turnhout, Vosselaar, Beerse, Kasterlee en Lille)

Kaart 30 – Afbakening van het regionaalstedelijk gebied Kortrijk (Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Menen, Waregem en Wevelgem)

Binnen de afbakening van de stedelijke gebieden wordt ruimte voorzien voor wonen, werken, groen, recreatie en andere stedelijke activiteiten, overeenkomstig de bindende bepalingen uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Het afbakingsproces is het resultaat van een intensief overleg tussen de gemeentelijke, de provinciale en de Vlaamse overheid. Doel van deze samenwerking was te komen tot een voorstel dat zoveel mogelijk door alle betrokken besturen gedragen wordt. Het afbakingsproces verliep in vier stappen.

- Een eerste stap beschreef de bestaande ruimtelijke structuur en de rol van het stedelijk gebied in de bestaande en gewenste ruimtelijke structuur van Vlaanderen. Heeft het stedelijk gebied, bij voorbeeld omdat er een haven of een universiteit is, een rol te spelen voor het hele Vlaamse gewest? Is er een internationale uitstraling?
- De tweede stap stelde de grenzen vanuit de natuurlijke, agrarische en landschappelijke structuur aan de stedelijke ontwikkeling en ging na wat de taakstellingen zijn voor het stedelijk gebied vanuit het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen (aantal nieuwe woningen en aantal hectaren bedrijventerreinen).
- In de derde stap werd een hypothese opgemaakt over de gewenste ruimtelijke structuur van het stedelijk gebied. Wat is de visie op de ontwikkeling van het stedelijk gebied?

- De vierde stap was het ontwerp van afbakening met concrete acties voor het ruimtelijk beleid. Dit ontwerp bevat een afbakeningslijn of -gebied met een overzicht van de bijhorende maatregelen en acties om de hypothese te realiseren.

De afbakening bestaat uit een combinatie van een afbakeningslijn en een actieprogramma. De afbakeningslijn geeft aan waar stedelijke ontwikkelingen gewenst zijn. De afbakeningslijn wordt onderbouwd door een actieprogramma. De acties zijn noodzakelijk om het stedelijk gebied ruimtelijk in te vullen. Mogelijke acties om het stedelijk beleid op het terrein waar te maken zijn bv. herbestemming door de Vlaamse overheid van gebieden om woonzones, bedrijventerreinen of groengebieden te realiseren. Een actie kan ook zijn het opstarten van een strategisch project inzake wonen (voorstel tot afbakening van het grootstedelijk gebied Gent, p. 4). De belangrijkste kritiek op de afbakening is dat het nooit tot echte interbestuurlijke gebiedsgerichte uitvoeringsprogramma's is gekomen en dat in de onderhandelingen tussen gemeenten en het Vlaamse niveau geen scherpe keuzes werden gemaakt.

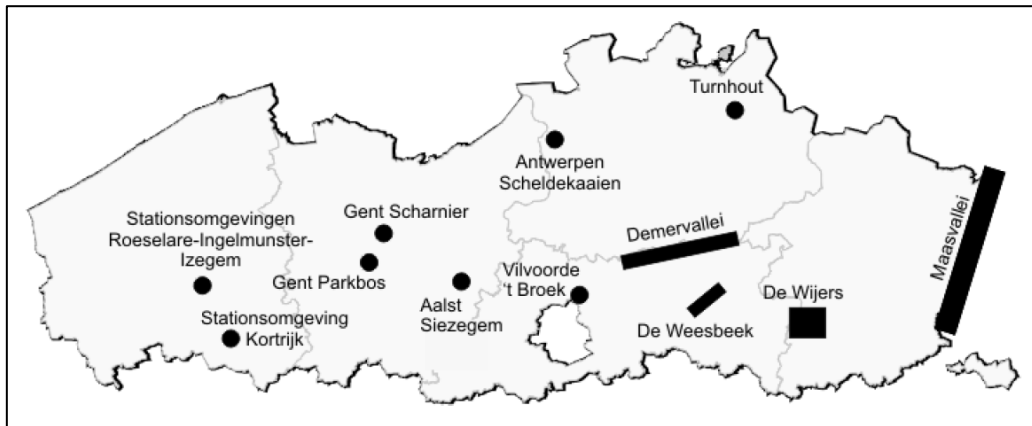
Het opzet van de afbakening van de stedelijke gebieden sluit dicht aan bij de ruimtelijke ontwikkelingsprogramma's die op dit moment in het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen worden beoogd. Men wil, op dit moment vooral op administratief niveau, dat de lokale besturen via een bovenlokale samenwerking in een regio, en vanuit een visie over de ruimtelijke ontwikkeling van de regio, een ruimtelijk ontwikkelingsprogramma voor de regio opstellen. In het ruimtelijk ontwikkelingsprogramma zullen verdeelvraagstukken rond wonen, werken en voorzieningen vanuit bovenlokale overwegingen worden aangepakt. Het opstellen van een ruimtelijk ontwikkelingsprogramma voor een regio dient een aantal stappen te volgen om op een onderbouwde en heldere manier keuzes te kunnen maken in de regio:

- Inventarisatie en analyse van het ruimtelijk aanbod
- Inventarisatie en analyse van de toekomstige) ruimtebehoeftes
- Bepalen van dragers van de ruimtelijke ontwikkeling
- Toewijzen van ontwikkelingsprogramma

Een andere vorm van projectgerichte arrangementen zijn de *strategische projecten in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen*. Het gaat hierbij om projecten in stedelijke gebieden en/of buitengebied die een subsidie ontvangen van de Vlaamse overheid op basis van het Besluit van de Vlaamse Regering van 4 juni 2004 en het vernieuwd Besluit van de Vlaamse Regering van 5 oktober 2007. Geselecteerde strategische projecten krijgen een subsidie voor de loonkosten en werkingskosten van een professionele projectcoördinatie, voor 80% van de gemaakte kosten, tot maximum 100.000 euro per jaar, gedurende maximaal 3 opeenvolgende jaren. Aanvullend kunnen ze eventueel ook een

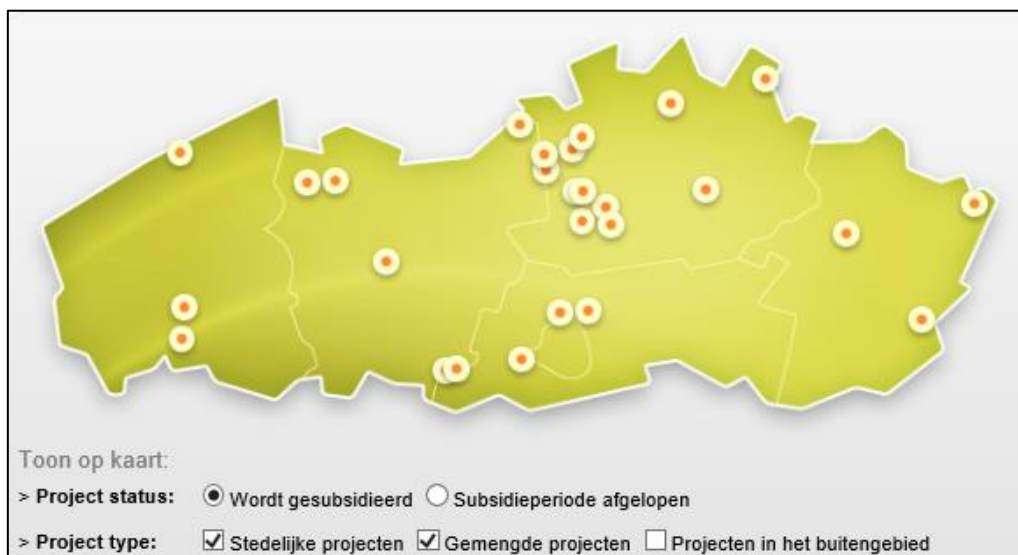
//

subsidie krijgen voor de verwerving van grond, voor 40% van de verwervingskosten, tot maximaal 500.000 euro. In uitvoering van het Besluit van 2004 werden 14 strategische projecten goedgekeurd.

Kaart 31 – Overzicht van gesubsidieerde projecten op basis van het Besluit van de Vlaamse Regering van 4 juni 2004 (bron: ruimtevlaanderen.be)

Sinds december 2008 werden, in uitvoering van het besluit van 2007, reeds negen oproepen gelanceerd. De vijfde oproep (2012 – 2013) richtte zich specifiek op het thema 'stadsregio's' met het oog op een vernieuw(en)de aanpak van stedelijke gebieden in stadsregionaal perspectief. Onderstaande kaart toont de projecten in stedelijke gebieden die op dit moment gesubsidieerd worden. Voor het Kortrijkse is dit het strategisch project Rekovert+ (Regio Kortrijk en openbaar vervoer), voor het Gentse is dit het Oost-Vlaams Kerngebied en in de Kempen de Stadsregio Turnhout.

Kaart 32 – Overzicht van lopende strategische projecten in stedelijke gebieden in het kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (bron: ruimtevlaanderen.be)

In de onderstaande paragrafen lichten we de erkende strategische projecten binnen de drie selectieregio's verder toe. We merken op dat er daarnaast nog andere projecten lopen in de regio's, bijvoorbeeld van onderuit gegroeid in de schoot van een intercommunale voor streekontwikkeling.

i. GENT

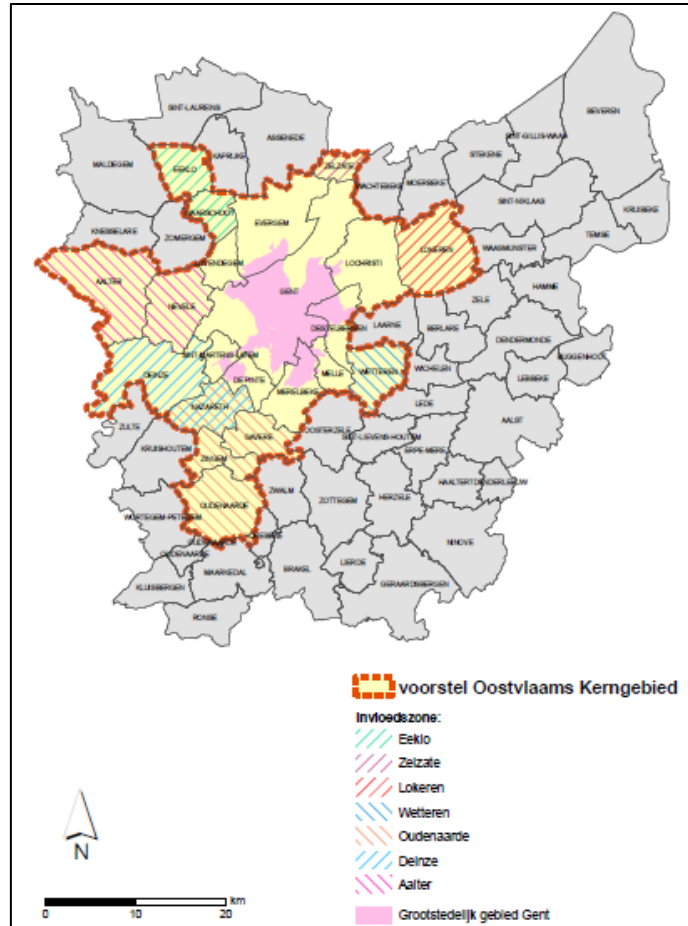
Oost-Vlaams Kerngebied

Het strategisch project 'Regie voor en door het Oost-Vlaams kerngebied werd ingediend door de provincie Oost-Vlaanderen in september 2015 (herwerkte versie op 1 juni 2016) en de subsidieaanvraag werd goedgekeurd door Ruimte Vlaanderen op 21 december 2016. Het projectgebied telt momenteel 21 gemeenten (zie kaart 33) maar de indieners geven aan dat het werkingsgebied nog kan wijzigen in functie van de doelstellingen van het project. Het project stelt zes doelstellingen voorop:

1. Platforms creëren om de regio sterker te maken: samenhang en platformwerking
2. De regio promoten en uitbouwen in het metropolitaans netwerk van (West-)Europa
3. De stedelijke structuur gebruiken als framework voor toekomstige ontwikkelingen
4. Streven naar een visie voor de regio als geheel (gebied als één functioneel netwerk)
5. Omgaan met interlokale vraagstukken
6. Anticiperen op de grote uitdagingen van de toekomst

Het project kan rekenen op een jaarlijkse subsidie van 260.000 euro: 100.000 euro subsidie Ruimte Vlaanderen en telkens 80.000 euro voor respectievelijk de provincie en de gemeenten. Het project wordt aangestuurd door de stuurgroep van Regionetwerk Gent (de gedeelde stuurgroep voor het OVK en het ESF-project, zie supra).

Kaart 33 – Situering van het Oost-Vlaams Kerngebied

Parkbos¹¹

Het Parkbos is een van de vier groenpolen die ontwikkeld worden rond Gent (zie kaart 33). Het parkbos is een gebied van bijna 1.200 ha dat zich uitstrekt over het grondgebied van drie lokale besturen: Gent, De Pinte en Sint-Martens-Latem (kaart 34). Aanleiding voor het project was de nood aan bijkomend toegankelijk groen in de Gentse regio. Het parkbosproject is opgevat als een multifunctionele groenpool waar diverse activiteiten ondergebracht worden zoals recreatie, duurzame landbouw, horeca en de inrichting van natuur en bosgebieden. Het parkbosproject ging van start in 2007, na goedkeuring van het RUP 'groenpool parkbos' op 16 december 2005.¹² De projectorganisatie bestaat o.a. uit een stuurgroep waarin de verschillende partners van het project vertegenwoordigd zijn:

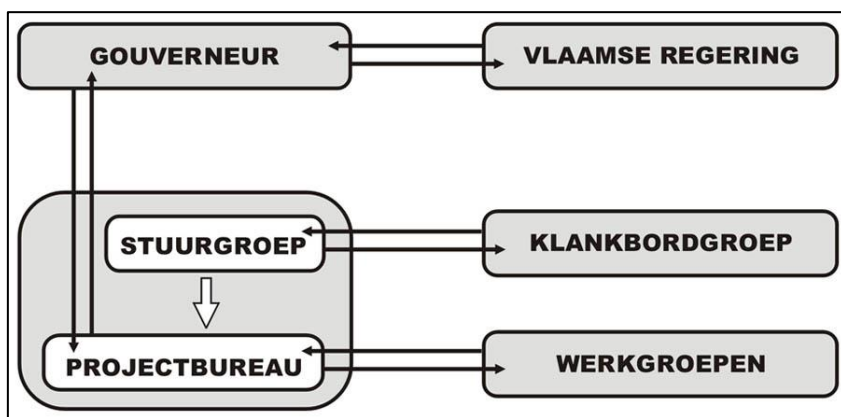
- Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) staat in voor de inrichting en het beheer van de bos- en natuurgebieden, en de portalen om de recreanten op een aantrekkelijke manier te onthalen.

¹¹ Voor een uitgebreide analyse van het Parkbosproject zie Voets (2008)

¹² Na de vernietiging van het gewestelijk RUP voor de groenpool Parkbos door de Raad van State heeft de Vlaamse Regering op 9 juli 2010 het RUP "Afbakening grootstedelijk gebied Gent - deelproject 6C groenpool Parkbos" opnieuw definitief vastgesteld.

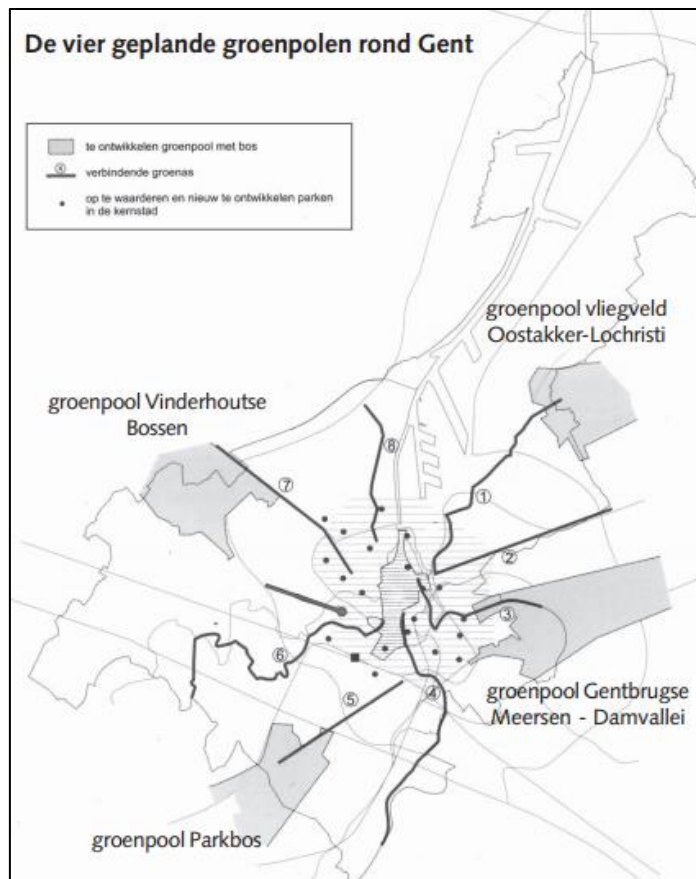
- De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) beheert de grondenbank voor het Parkbos. Ze staat in voor de projecten rond duurzame landbouw en een aantal inrichtingsplannen.
- De stad Gent trekt de ontwikkeling van het wetenschapspark, net als het fietsbruggenproject op de Oude Spoorweg. Bij dit laatste project bieden het Agentschap Wegen en Verkeer Oost-Vlaanderen, en de nv Waterwegen en Zeekanaal afdeling Bovenschelde, de nodige ondersteuning.
- De provincie Oost-Vlaanderen en de gemeenten De Pinte en Sint-Martens-Latem participeren bij de concrete voorbereiding, inrichting en het beheer van het Parkbos.

Daarnaast is er een projectbureau dat verantwoordelijk is voor de coördinatie, een klankbordgroep voor het overleg met belangengroepen en middenveldorganisaties en verschillende werkgroepen. De provinciegouverneur treedt op als coördinator van het project. Figuur 3 toont de projectorganisatie van het Parkbos.

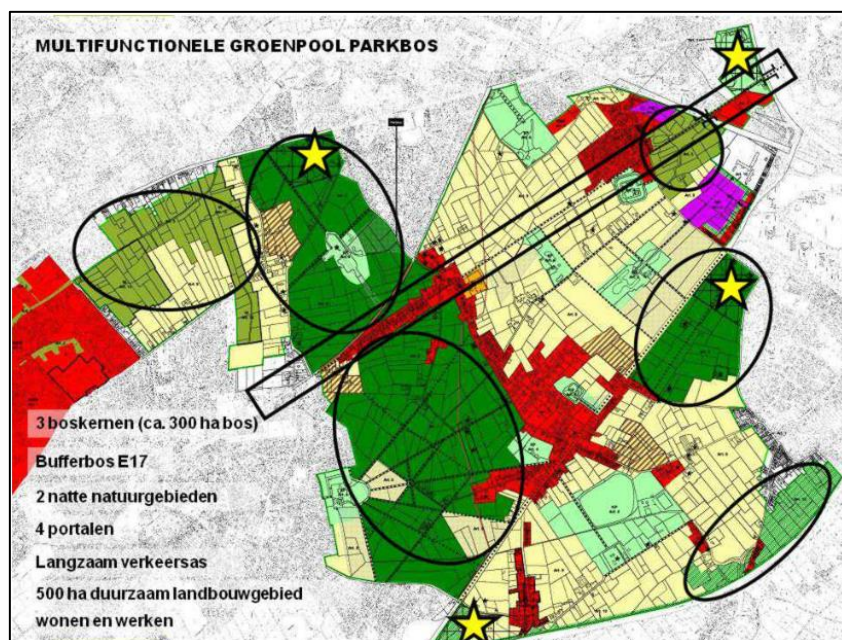

Figuur 3 – Projectorganisatie Parkbos

Van 2007 – 2012 werd het project gesubsidieerd door de Vlaamse overheid als strategisch project in uitvoering van het RSV. Het project kreeg een subsidie van 178.000 euro.

Kaart 34 – Groenpolen rond Gent (Bron: natuurpunt.be)

Kaart 35 – Afbakening grootstedelijk gebied Gent - Deelproject 6C Parkbos (bron: rsv.ruimtevlaanderen.be)

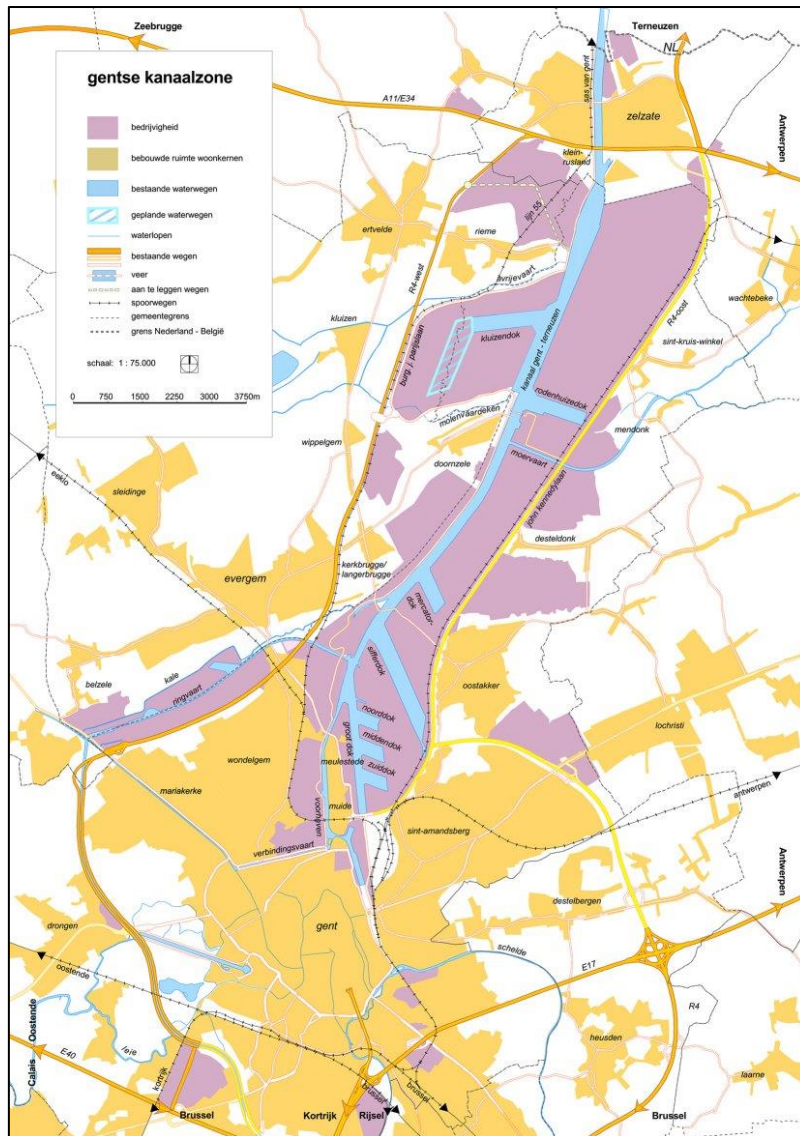

Project Gentse Kanaalzone

Het Project Gentse Kanaalzone vormt reeds meer dan 20 jaar een samenwerkingsverband tussen de stad Gent, de gemeenten Evergem en Zelzate, de provincie Oost-Vlaanderen, de Vlaams overheid (Agentschap Wegen en Verkeer, Departement MOW, De Lijn, Agentschap voor Natuur en Bos, Vlaamse landmaatschappij, Departement WSE, ...) en het Havenbedrijf Gent. De Gentse Kanaalzone kenmerkt zich door intensieve economische activiteiten in en rond de Gentse haven (en de vestiging van heel wat grote industrieën) maar kent anderzijds ook een aantal residentiële woonkernen. De ongecoördineerde ontwikkeling van het 'wonen' en 'werken' legde grote druk op het gebied. Het project wil door middel van allerlei deelprojecten het wonen en werken in het focusgebied beter op elkaar afstemmen (Strategisch plan Gentse Kanaalzone, 9 november 2007). Het project heeft vier grote doelstellingen:

- Werken aan een duurzame haven als economische motor van de ruime regio
- Werken aan leefbare dorpen en wijken
- Werken aan bereikbaarheid
- Werken aan natuur, landbouw en landschap

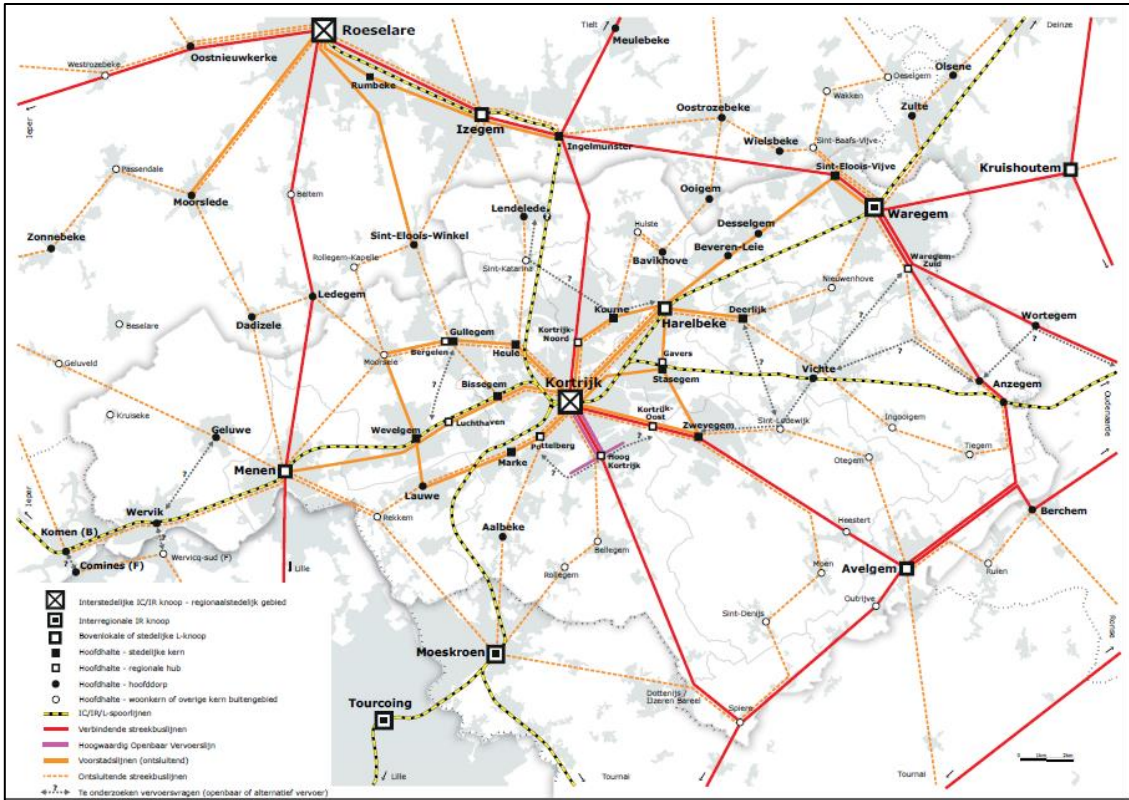

Kaart 36 – Situering van de Gentse Kanaalzone (Bron: gentsekanaalzone.be)

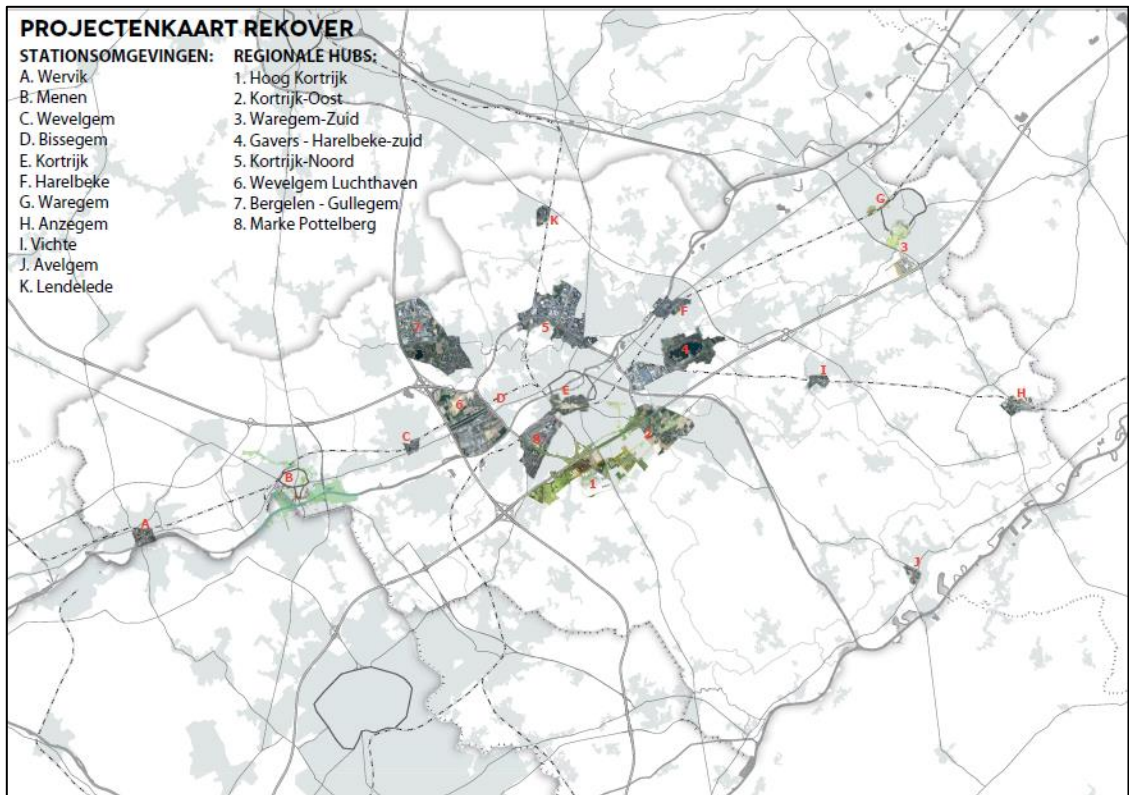
Ook hier treedt de provinciegouverneur op als voorzitter van het project. Daarnaast kent het project een stuurgroep, een projectbureau en verschillende werkgroepen. Ook is er een aparte projectvereniging voor aanvullend grondbeleid in de Gentse Kanaalzone (PROVAG).¹³ Figuur 4 geeft een overzicht van de volledige projectorganisatie.

¹³ Voor een uitgebreide analyse van het Project Gentse Kanaalzone zie Voets (2008)

Kaart 37 – Het basisnetwerk voor het openbaar vervoer (bron: Leiedal)

Kaart 38 – Projectenkaart REKOVER (bron: Leiedal)

Het huidig strategisch project REKOVER + is sinds maart 2016 de opvolger van het strategisch project REKOVER. REKOVER+ richt zich op het vervolledigen en verankeren van de ruimtelijke visie voor de regio Kortrijk en focust op de realisatie van concrete ruimtelijke deelprojecten in relatie tot de visie regio Kortrijk & openbaar vervoer. Een voorbeeld hiervan is de opmaak van een regionale visie woonuitbreidingsgebieden in de regio Zuid-West-Vlaanderen. Per woonuitbreidingsgebied werd een afweging gemaakt en een beleidsvoorstel: ofwel om het gebied te ontwikkelen, ofwel om het gebied te behouden als strategische reserve voor de (middel)lange termijn, ofwel om het gebied te schrappen. Met het projectvoorstel Transport bis wordt een focus gelegd op de uitwerking van een geïntegreerde ruimtelijke-economische watergebonden (bedrijventerreinen)strategie voor West-Vlaanderen. Binnen het strategisch project REKOVER+ wordt ook gewerkt aan de opmaak van een gebiedsvisie Wevelgem Ter Biest (potentiële nieuwe IKEA-vestiging). De coördinatie van het strategisch project REKOVER+ is in handen van het Leiedal.

Complex project “opwaardering / aanpassing Kanaal Bossuit-Kortrijk”

Het Complex project “opwaardering / aanpassing Kanaal Bossuit-Kortrijk” kadert binnen een nieuwe procesaanpak van de Vlaamse overheid voor de realisatie van projecten binnen een aanvaardbare termijn en met een zo maximaal mogelijk draagvlak.¹⁴ De procesaanpak kadert binnen het decreet van 25 april 2014 betreffende complexe projecten en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2014. De nieuwe procesaanpak zorgt dat complexe projecten gestroomlijnder, optimaler en meer geordend verlopen. De procedure Complexe Projecten telt vier fases met drie beslissingsmomenten: een verkenningsfase, een onderzoeksfase, een uitwerkingsfase en een uitvoeringsfase. De fases zijn gescheiden door drie vaste beslismomenten: de startbeslissing, het voorkeursbesluit en het projectbesluit. Ter voorbereiding van het voorkeurs- en het projectbesluit vindt telkens een openbaar onderzoek plaats.

Momenteel zijn er negen complexe projecten goedgekeurd. Het complex project Kanaal Bossuit-Kortrijk wil dat grote binnenschepen rechtstreeks kunnen varen tussen de Leie en de Boven-Schelde. Het vernieuwde kanaal zal zo bijdragen tot de ontwikkeling van de hele regio. Op dit moment kunnen de bedrijven in Kortrijk, Harelbeke en Zwevegem namelijk niet bereikt worden via de Leie gezien het stuk vanaf het industriegebied Kortrijk-Harelbeke tot de Leie in Kortrijk niet aangepast is voor grote schepen. Een vlotte verbinding via de Leie met de Vlaamse havens zal de watergebonden bedrijventerreinen langs het kanaal aantrekkelijker maken en dus zorgen voor groei en werkgelegenheid. Specifiek voor de stad

---

¹⁴ Voor meer informatie zie www.complexeprojecten.be

Kortrijk kan het project leiden tot nieuwe mogelijkheden op het vlak van stedelijke ontwikkeling en kwaliteitsvolle projecten langs het water. Kaart 39 situeert het project.

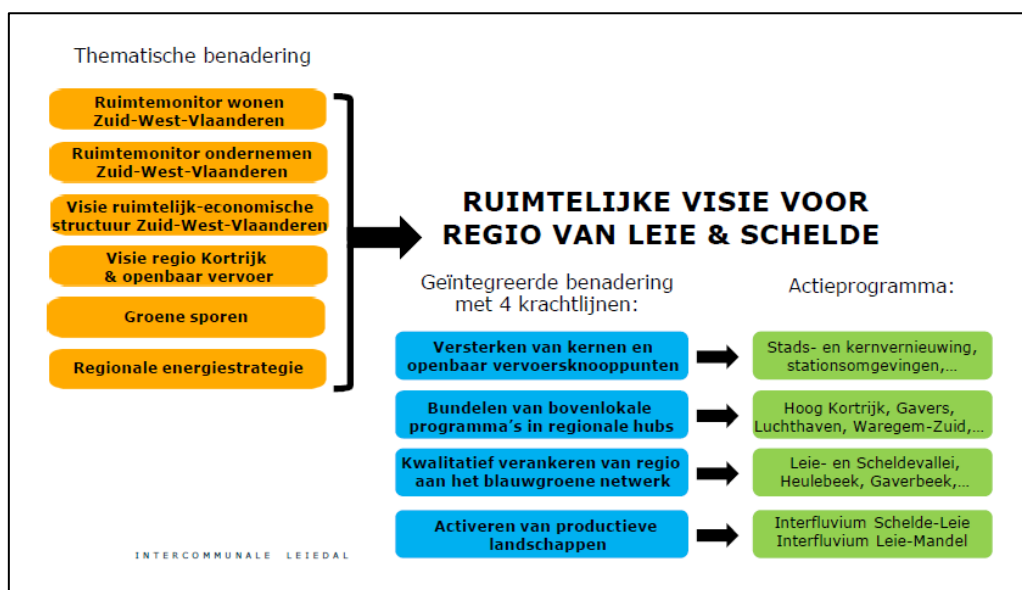
Kaart 39 – Situering van het complex project Kanaal Bossuit-Kortrijk (bron:www.kanaalkortrijkbossuit.be)

Interbestuurlijk overleg Zuid-West-Vlaanderen

In 2016 is het Interbestuurlijk Overleg Zuid-West-Vlaanderen (IBO) opgestart, vanuit de noodzaak om tot een betere beleidsmatige afstemming tussen en coördinatie van de regionale projecten en processen te komen. Het IBO is samengesteld uit het kabinet van Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken Ben Weyts, het kabinet van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege, de deputatie van de provincie West-Vlaanderen, de Colleges van Burgemeester en Schepenen van Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Lendeledede, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wervik, Wevelgem en Zwevegem (de 13 gemeenten van de regio Zuid-West-Vlaanderen). Daarnaast wordt het overleg aangevuld met relevante kernactoren, zoals de intercommunale Leiedal (werknota 13 juni 2017). Het IBO wordt voorgezeten in co-voorzitterschap door de burgemeester van Kortrijk en de burgemeester van Kuurne. De praktische organisatie gebeurt door het departement Omgeving en Leiedal. Daarnaast is er een overkoepelende ambtelijke werkgroep die samengesteld is uit de betrokken Vlaamse, provinciale en gemeentelijke ambtenaren en die toeziet op de coördinatie tussen de projecten en de link met de regiovisie en andere visies bewaakt. De organisatie hiervan is ook in handen van het departement Omgeving en Leiedal. Per deelproject wordt er tot slot een politieke trekker aangeduid en wordt een projectteam (coördinatie en praktische organisatie), een ambtelijke werkgroep (technische informatie) en een stuurgroep samengesteld. Deze laatste zorgt voor

de terugkoppeling naar het IBO, die zoals eerder gezegd vooral het ruimere kader en de relatie tussen de verschillende deelprojecten bewaakt.

Het IBO wil er ook op toezien dat de regionale projecten kaderen binnen de hernieuwde regionale ruimtelijke visie en andere visies en beleidsplannen van hogere overheden (bijv. het BRV). De hernieuwde ruimtelijke visie voor de regio Zuid-West-Vlaanderen wordt in het najaar van 2017 gefinaliseerd. De nieuwe regiovisie wil een synthese vormen van bestaande projecten en processen in de regio en kaderen binnen de doelstellingen van het Streekpact 2013-2018, de Eurometropool Lille-Kortrijk-Tournai en de plannen van hogere overheden zoals het BRV. Verschillende regionale studies (vb. Ruimtemonitors wonen en werken, studies mobiliteit en openbaar vervoer zoals het ‘spoorrapport regio Kortrijk’) dragen bij tot de onderbouwing van de regiovisie. De coördinatie van het proces is in handen van Leiedal. Figuur 5 geeft een schematische weergave van de ambities van de vernieuwde regiovisie.

Figuur 5 – Ambities van de hernieuwde regiovisie Zuid-West-Vlaanderen (bron: Leiedal)

iii. TURNHOUT

In 2012, naar aanleiding van de vijfde oproep voor strategische projecten (zie supra) diende de Stadsregio Turnhout het project “één stadsregio, één ruimtelijke opgave” in, met als doel om te komen tot een vernieuwd ruimtelijk programma voor effectieve realisatie op het terrein (Langetermijnvisie, 2016: 3). Op korte termijn wil de stadsregio vooral inzetten op de verdere ontwikkeling van drie strategische deelgebieden binnen de stadsregio (de groene blokken op kaart 40). Het gebied Bentel focust op lokale bedrijvigheid, groenblauwe netwerken en de woonkwaliteit tussen het stadscentrum

Thematische planningsgebieden			
Zorgregio's regionale stad (2003)	45 gemeenten	14 gemeenten	27 gemeenten
Zorgregio's kleinstedelijk (2003)	10 gemeenten	8 gemeenten	11 gemeenten
Ziekenhuisregio's (2003)	28 gemeenten	10 gemeenten	13 gemeenten
Vervoersgebieden netmanagement (De Lijn, 2001)	34 gemeenten	16 gemeenten	19 gemeenten
Hypotheseregio's ruimte en mobiliteit	19 gemeenten	11 gemeenten	15 gemeenten
Gebiedsontwikkeling van de provincie	Oost-Vlaams kerngebied: 21 gemeenten	Regio Zuid-West-Vlaanderen: 13 gemeenten	Noorderkempen: 15 gemeenten
Intergemeentelijke samenwerking			
Intercommunale voor streekontwikkeling	Veneco: 25 gemeenten rond Gent	Leiedal: 13 gemeenten	IOK: 29 gemeenten
Conferentie van Burgemeesters	/	13 gemeenten	29 gemeenten
Samenwerking streekbeleid	23 gemeenten	13 gemeenten	29 gemeenten
Projectmatige arrangementen			
Stadsregio Turnhout			4 gemeenten
RECOVER+		13 gemeenten	
Regionetwerk Gent	28 gemeenten		
Permanente arrangementen / functionele bestuursvorm			
Hulpverleningszones	18 gemeenten	14 gemeenten	12 gemeenten
Vervoersregio's basisbereikbaarheid	<i>Nog niet politiek beslist maar waarschijnlijk gelijk aan de hypotheseregio's ruimte & mobiliteit: 19 gemeenten</i>	<i>Nog niet politiek beslist maar waarschijnlijk gelijk aan de hypotheseregio's ruimte & mobiliteit: 11 gemeenten</i>	<i>Nog niet politiek beslist maar waarschijnlijk gelijk aan de hypotheseregio's ruimte & mobiliteit: 15 gemeenten</i>
IBO Zuid-West-Vlaanderen		13 gemeenten	

Gemiddeld aantal gemeenten	23	12	18
----------------------------	----	----	----

Tabel 8 - Een vergelijking van schalen van de verschillende besproken bestuursvormen per categorie

Tabel 8 toont een duidelijk overlap in schalen in de regio Kortrijk, namelijk een kern van 13 gemeenten bij het werkgebied van de van onderuit gegroeide organisatievormen en afbakeningen (Leiedal, de Conferentie van burgemeesters, samenwerking streekbeleid, REKOVER+, het IBO). De opgelegde planningsgebieden (vb. zorgregio's, vervoersregio en hulpverleningszone) sluiten hier vrij dicht bij aan.

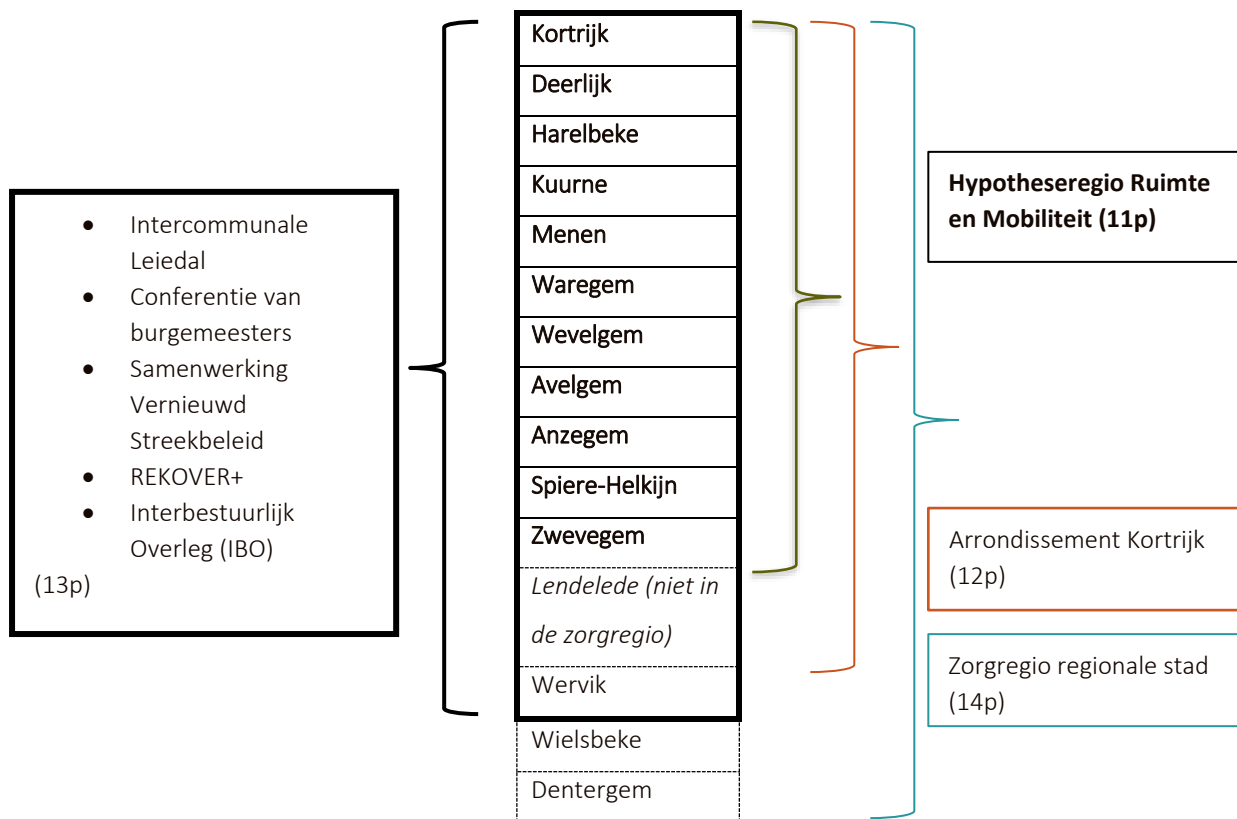
In het Gentse zien we een veel diffuser beeld. De kleinste schaal betreft de afbakening van het grootstedelijk gebied Gent (10 gemeenten). De grootste schaal is de zorgregio regionale stad met 45 gemeenten. Het werkgebied van het Regionetwerk zit tussen deze uitersten met 28 deelnemende gemeenten. Dit geldt ook voor Veneco met 25 deelnemende gemeenten. De hypotheseregio Ruimte & Mobiliteit telt 'slechts' 19 gemeenten.

In de regio Turnhout is de administratieve schaal van het arrondissement Turnhout (27 gemeenten) richtinggevend voor de bestuursvormen die van onderuit groeien: het werkgebied van de intercommunale voor streekontwikkeling, het Streekplatform Kempen en de Conferentie van Kempense burgemeesters zijn hierop geënt (telkens aangevuld met de gemeenten Heist-op-den-Berg en Nijlen.) De Stadsregio Turnhout springt hier uit met slechts vier deelnemende gemeenten. De afbakening van het regionaalstedelijk gebied was hiervoor richtinggevend. Daarnaast valt op dat de schalen van de (opgelegde) planningsgebieden vaak kleiner zijn dan de zelf gekozen afbakeningen. De hypotheseregio ruimte en mobiliteit bevat bijvoorbeeld 15 gemeenten. De schaal van de zorgregio regionale stad (27p) sluit dan weer wel volledig aan bij de afbakening van het arrondissement. Dit zijn ook de 27 zelfde gemeenten.

In de onderstaande figuren tonen we per regio welke gemeenten in de verschillende organisatievormen betrokken zijn. We ontdekken zo per regio een terugkerende kern van gemeenten en dit vormt een interessante vaststelling voor toekomstige schaaldiscussies. Het werkingsgebied van de intercommunale voor streekontwikkeling nemen we telkens als vergelijkingsbasis. De deelnemende gemeenten van de hypotheseregio voor Ruimte en Mobiliteit worden in het vet weergegeven.

Clusters van gemeenten in de regio Kortrijk

De voorstelling van clusters van gemeenten in het Kortrijkse toont een steeds terugkerende kern van gemeenten in de regio Zuid-West-Vlaanderen. De 11 gemeenten van de hypotheseregio Ruimte & Mobiliteit maken steeds deel uit van de andere bestuursvormen in de regio. Voor de van onderuit gegroeide bestuursvormen worden deze 11 gemeenten aangevuld met Lendeledede en Wervik. De Zorgregio regionale stad bestaat uit deze 11 gemeenten plus Wervik, Wielsbeke en Dentergem. De Hulpverleningszone telt net als de zorgregio 14 gemeenten, dit zijn de 11 gemeenten van de hypotheseregio aangevuld met Ledegem, Lendeledede en Wielsbeke.

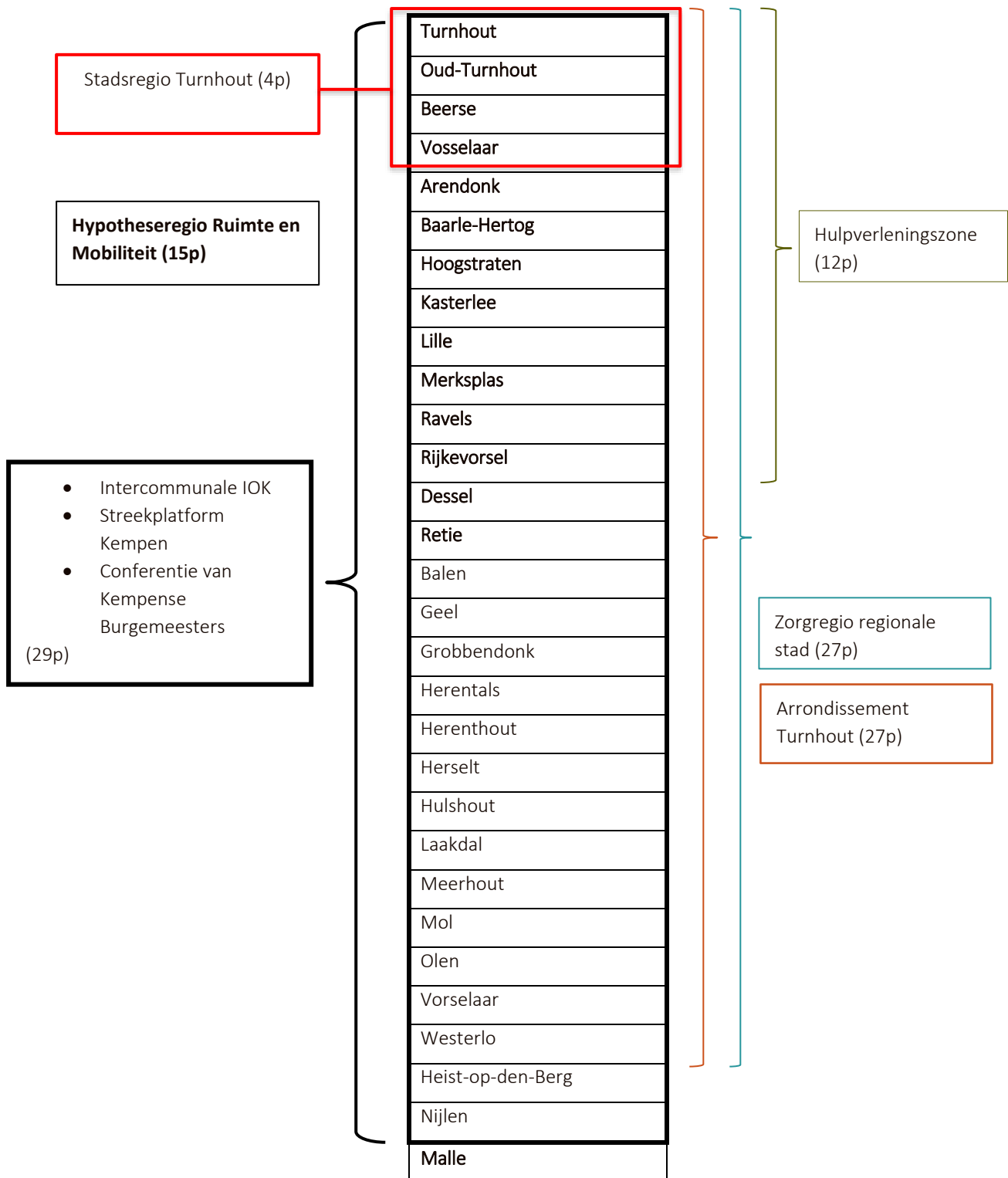

De voorstelling van clusters van gemeenten in de regio Gent toont een diffuser beeld dan in Zuid-West-Vlaanderen en Turnhout. We onderscheiden geen eenduidige kern van gemeenten in deze regio:

- De Hulpverleningszone Centrum telt 18 gemeenten. 15 gemeenten daarvan behoren ook tot de hypotheseregio Ruimte en Mobiliteit (19p). Assenede, Moerbeke en Zulte maken wel deel uit van de hulpverleningszone maar niet van de hypotheseregio. Op hun beurt horen Laarne, Wetteren, Sint-Lievens-Houtem en Nevele wel bij de hypotheseregio maar niet bij de Hulpverleningszone.
- Alle 21 gemeenten van het Arrondissement Gent maken deel uit van het Regionetwerk (28p), maar niet allemaal van de intercommunale Veneco (25p): Gent, Sint-Martens-Latem en Moerbeke behoren wel tot het arrondissement maar niet tot Veneco.
- De gemeenten Laarne, Wetteren en Sint-Lievens-Houtem vormen de vreemde eend in de bijt: deze gemeenten behoren wel tot de Hypotheseregio Ruimte & Mobiliteit maar niet tot Veneco of het regionetwerk. Ze maken ook geen deel uit van het arrondissement Gent.
- De Zorgregio regionale stad kent de grootste schaal met 45 gemeenten. Dit zijn de 28 gemeenten van het Regionetwerk, aangevuld met voornamelijk gemeenten uit Zuid-Oost-Vlaanderen, waaronder Zwalm, Brakel, Ronse, Lierde, Zottegem, Oudenaarde, Wortegem-Petegem, ...

Clusters van gemeenten in de regio Turnhout

De voorstelling van clusters van gemeenten toont voor de regio Turnhout een gesplitst beeld:

- Enerzijds kent de regio een kleine kern van terugkerende gemeenten, namelijk de 12 gemeenten van de Hulpverleningszone, die aangevuld met Dessel, Retie en Malle de cluster van gemeenten vormen die deel uitmaken van de hypotheseregio Ruimte en Mobiliteit. Ook het gebied Noorderkempen (gebiedswerking van de provincie) sluit hier redelijk bij aan: 12 van de 15 gemeenten van de Noorderkempen zijn gelijk aan de hypotheseregio (Zoersel, Zonhoven en Brecht niet).
- Anderzijds zien we een grote kern van gemeenten, namelijk de 29 gemeenten die deel uitmaken van de van onderuit gegroeide bestuursvormen, zoals IOK, het Streekplatform Kempen en de Conferentie van Kempense Burgemeesters. De schaal van het arrondissement Turnhout is met 27 gemeenten hiervoor richtinggevend. Heist-op-den-Berg en Nijlen sluiten hierbij aan. Het planningsgebied Zorgregio regionale stad komt volledig overeen met de schaal van het arrondissement.
- De Stadsregio Turnhout kent met vier deelnemende gemeenten de kleinste schaal. De vier gemeenten van de Stadsregio komen in elke bestuursvorm terug, zowel in de kleine kern als in de grote kern.

REFERENTIES

Agentschap voor Binnenlands Bestuur, (2014), *Beleid van de Vlaamse Regering tot stimulering van vrijwillige fusies van gemeenten*, Evaluatierapport

Belfius, (2007), *Lokale financiën. Sociaaleconomische typologie van gemeenten*.

Cabus, P., De Rynck, F., Voets, J., Verhetsel, A., Ackaert, J. & Miermans, W. (2009). *Een sterke stad en een sterke stadsregio: verslag en aanbevelingen op basis van stadsregionale gesprekken*.

Commissie voor Bestuurszaken (2016), *Voorstel van bijzonder Decreet van 24 februari 2016 houdende bevordering van regionale samenwerking en gefaseerde ombouw van de provincies tot stads- en streekgewesten*, 670 (2015-2016) nr. 1, ingediend in Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering en Stedenbeleid

De Block, M., (2016), *Visienota inzake de hervormingen en rationalisering in de ziekenhuissector. Principes en afspraken in het kader van het conclaaf van oktober 2016*. Online raadpleegbaar via <http://asgb.be/wp-content/uploads/2016/10/201610241.Visienota-minister-De-Block.pdf>

De Ceuninck, K. (2009). *De gemeentelijke fusies van 1976. Een mijlpaal voor lokale besturen in België*. Vanden Broele: Brugge.

De Ceuninck, K. (2010). *Opgeruimd staat netjes? Fusies en alternatieven voor bestuurlijke verrommeling*. <https://biblio.ugent.be/input/download?func=downloadFile&fileOld=1198766&recordOld=1198699>

De Ruytter, S., (2014), *Een nieuwe ronde gemeentefusies in Vlaanderen: wat zijn de mogelijkheden?* Leuven: Vives

IOK, (2017), *Jaarverslag 2016*

